Nr 1 - 2014

Spoven

Nordöstra Skånes Fågelklubb

Spoven

årgång 38

Nordöstra Skånes Fågelklubb - En förening för fågelintresserade

Vi vill främja utforskandet och skyddet av fågelfaunan och fåglarnas livsmiljöer.

Vi vill sprida intresse för fåglar och fågelskydd hos allmänheten.

Verksamhetsområdet är Kristianstads och Bromöllas kommuner.

Vi arrangerar många exkursioner till intressanta fågellokaler, både nära och fjärran.
Vi anordnar trevliga innemöten med föredrag och bildvisningar om fåglar.
Vi erbjuder våra medlemmar lärorika och roliga studiecirklar.
Vi ger årligen ut fyra nummer av tidskriften Spoven.
Vi har kul när vi träffas. Kom med du också!
Vi organiserar och genomför ornitologiska undersökningar.
Vi föreslår och verkar för genomförandet av fågelskyddsprojekt och inventeringar.
Vi bistår myndigheter, organisationer och enskilda i ornitologiska frågor.

Föreningen har 700 medlemmar - du är också välkommen!

Sätt in medlemsavgiften på plusgiro 1 64 24 - 4 så får du också vår tidskrift SPOVEN i brevlådan! Medlemsavgiften 2014 är 125 kr. Medlem under 25 år/familjemedlem 25 kr.

Hjälp oss i fågelskyddsarbetet!

Nordöstra Skånes Fågelklubb
(medlemskap och adressändringar)

c/o Peo Kjellsson, Frans G Wibergs v10,
291 40 Kristianstad. 044 - 704 84

peo.kje06@telia.com

www.spoven.com

Organisations nummer: 802430-9349

Tidskriften SPOVEN (4 nummer per år)

Ansvarig utgivare	Jan Linder
Redaktion	Patrick Tollgren Lazarov Emil Andersson Fristedt
Bildredaktör	Sven Birkedal
Tryck	GL-Tryck
2014 - Årgång 38	ISSN 1103-0917

Innehåll

Ordförande sjunger ut 4

Aktuellt i fågelmarkerna 5

Verksamhetsberättelse 2013 8

Upprop: Råkinventering 16

17 *Fångad i flykten*

20 *Hur man ser skillnad på sädgäss*

22 *Rapport fiskgjuseprojektet*

Livat i holken 23

Strandängsfåglar i Vattenriket 27

Fältpiplärkan i nordöstra Skåne 46

Program 51

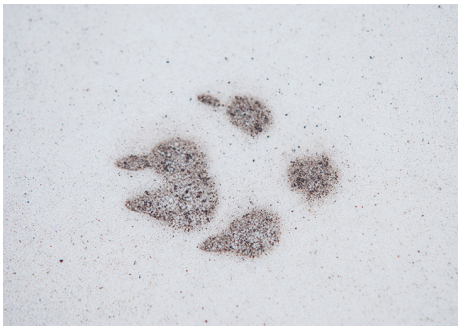

Omslag fram: Ung tretåig mås, Nyagrop. foto: Jan Linder
Omslag bak: Häckande tretåiga måsar på Sveriges enda häckningplats, Nidingen. foto: Patrick Tollgren Lazarov
Omslag insida och Innehåll
foto: Patrick Tollgren Lazarov

Ordförande sjunger ut!

Tror du på storken?

Det gör jag numera, åtminstone på storkprojektet. Efter en lång och tidvis besvärlig ansatssträcka med problem och konflikter, såväl med storkar som med människor, så redovisar projektet goda resultat.

foto: Hans Cronert

Totalt 93 unga storkar släpptes ur hägnen under 2013. Därutöver kom 65 ungar från frihäckande par på vingarna. Hela 90 sträckande storkar noterades i Falsterbo under hösten. Detta har tidigare varit projektets akilleshäl då storkarna inte velat flytta utan stannat kvar.

Syftet är naturligtvis att återfå en livskraftig storkstam i Skåne. Man kan naturligtvis tycka att det ur populationssynpunkt varit bättre att välja en mer globalt hotad våtmarksfågel. Men vilken beslutsfattare eller sponsor har sett t ex en sydlig kärrsnäppa?

Med sin storlek och allmänt igenkännbara utseende och historia blir då storken den givna symbolfågeln för att bevara och utveckla våra våtmarker.

Hos oss i Vattenriket har genom frivilliga krafter ett nytt utsläppshägn uppförts i Hovby. Här placeras under vintern två erfarna projektstorkpar tillsammans med några ungstorkar. Till våren släpps de gamla storkarna och väljer förhoppningsvis att häcka i närområdet. Metoden är tidigare prövad framgångsrikt på andra platser.

Nils Waldemarsson
ORDFÖRANDE

Aktuellt i fågelmarkerna

Rapporterade fåglar 16 november – 31 januari

av Ulf Sjölin och Ulrika Tollgren

De flesta fynden är hämtade från ”rapportsystemet för fåglar” på Svalan http://svalan.artdata.slu.se/birds/dagens.asp Det finns fler observationer att finna på http://www.spoven.com under menyn Aktuella Obsar. Du kan själv lägga in dina iakttagelser och på så sätt bidra till flödet av rapporter. Alla obsar är inrapporterade inom föreningens område. Ha i åtanke att alla observationerna ännu inte är granskade av någon raritetskommitté (RK eller RRK).

Den observante spovenläsaren kan konstatera att ”julaftonen” den 16 november återfinns även i denna rapport. Den ensamma fiskgjusen fanns kvar vid Hammarsjön långt in i december och den 24 november passerade en ensam silvertärna Tosteberga ängar. Vintern slog till först i januari vilket gladde oss ”sjöskådare” som brukar njuta av mängderna av skrakar, änder och doppingar fram tills isen lägger sig. Som mest rapporterades det in 400 storskrakar och 260 sothöns ifrån Råbelövssjön och 350 skäggdoppingar ifrån Oppmannasjön under perioden.

6 fjällgäss som rastade i Fredriksdalsviken hittades under december månads gåsinventering och detta är verkligen ett unikt fynd för detta område. Den svenska fjällgåsen dog ut som häckart runt 1990 trots att olika omdiskuterade insatser gjorts med Svenska Jägarförbundet som huvudman. Fjällgäss med genetisk inblandning av bläsgås har satts ut till och med 1999, men från 2010 har nya utsättningar gjorts i samarbete med Nordens Ark och dessa fåglar har en mer östlig härstamning. Någon avläsning av ringar kunde inte göras vid detta besök.

Den tretåiga unga mås som sett vid våra havslokaler mellan Nyagrop och Juleboda har glatt många skådare. Det är inte alls säkert att det rör sig om samma individ men den mås som

foto: Sven Birkedal

Ägretthäger

besökte oss först i november och därefter i januari har haft samma ålder och även återfunnits vid samma lokaler.

Gråsiskorna har varit talrika i vinter och ur dessa har ett flertal snösiskor rapporterats. Det har då oftast rört sig om någon ensam individ i en större gråsiskeflock.

Svalan:
http://tinyurl.com/birdsskane

Obsboken:
http://tinyurl.com/qcgu8rl

foto: Jan Linder

Tretåig mås i Nyagrop

foto: Sven Birkedal

Fjällgäss

Art	Plats och datum	Antal individer
Mindre sångsvan	Hovby ängar 17/11 str V	12
	Håslövs ängar 19/11	3
Fjällgås	Fredriksdalsviken 14/12	6
Rödhalsad gås	Äspet 16/11	1
Svart stork	Vanneberga 16/11	1
Bronsibis	Rinkaby/Viby 16/11	1
	Charlottesborg 18-20/11	1
Fiskgjuse	Hammarsjön 16/11	1
Bredstjärtad labb	Friseboda 30/11 str N	1
Tretåig mås	Friseboda/Juleboda 8-19/11	1
	Nyagrop/Friseboda 19-24/1	1
Silvertärna	Tosteberga ängar 24/11	1
Jorduggla	Vinnö ängar 23/1	1
	Härnestad 26/11	1
	Äspet 26/12	1
Berguv	Härlövsborg 17/11	1
Taigasångare	Friseboda 12/12	1

Berglärka	Äspet 23/11	2
Brunsiska	Engelska vägen 4/1	2
	Hovby 25/1	1
Snösiska	Äspet 19/11	1
	Nosaby golfbana 23/11	1
	Östra Ljungby 27/11	1
	Äspet 25-29/12	1
	Kälkestad 2/1	1
	Yngsjö kapell 25/1	1
Bändelkorsnäbb	Gamlegården 20/11	2
Ägretthäger	Hammarsjön 14 - 25/11	2

Gåsräkningen hösten 2013

Art	14 sept	12 okt	16 nov	14 dec
Sädgås	-	122	3 756	19 402
Spetsbergsgås	-	2	1	24
Bläsgås	-	422	260	756
Fjällgås	-	-	-	6
Grågås	6 389	9 892	6 274	1 866
Grå x Kanadagås	-	-	2	3
Kanadagås	248	132	2 982	9 034
Vitkindad gås	2 421	6 813	26 034	12 085
Prutgås	-	-	-	-
Rödhalsad	-	-	1	-
Stripgås	-	-	1	-
Totalsumma:	**9 058**	**17 383**	**39 312**	**43 176**

Ulf Sjölin & Ulrika Tollgren

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2013 för NORDÖSTRA SKÅNES FÅGELKLUBB

Styrelsen har under året bestått av följande personer

Nils Waldemarsson	ordförande
Jan Linder	vice ordförande
Anette Strand	sekreterare
Per-Olof Kjellsson	kassör
Greger Flyckt	
Josefin Svensson	
Linda Niklasson	

Revisorer

Mårten Björnsson	ordinarie
Christer Ahlquist	ordinarie
Ulf Jungbeck	suppleant
Hans Cronert	suppleant

Valberedning

Thomas Lindblad	sammankallande
Sven Birkedal	
Glenn Nilsson	

Kommittéer, fonder, representanter

IT-kommitté

Patrick Tollgren Lazarov	sammankallande & webbmaster
Ulrika Tollgren	ansvarig utgivare
Sven Birkedal	
Thomas Lindblad	

Fågelstationskommitté (NHF)

Greger Flyckt	sammankallande
Kaj Svahn	
Patrik Olofsson	

Lokal rapportkommittén (lrk)

Nils Waldemarsson	sammankallande
Greger Flyckt	rapportmottagare
Göran Arstad	
Hans Cronert	
Göran Flyckt	
Thomas Lindblad	
Jan Linder	
Christer Neideman	
Linda Niklasson	
Patrik Olofsson	
Ulf Sjölin	
Kaj Svahn	

Programkommitté

Evert Valfridsson	sammankallande
Ulrika Tollgren	
Linda Niklasson	

SPOVEN-redaktionen

Patrick Tollgren Lazarov	sammankallande
Jan Linder	ansvarig utgivare
Sven Birkedal	bildredaktör
Emil Andersson Fristedt	
Elin Wetterlöf	

Erik Schönbecks donation

styrelsen

Samrådsgruppen för Biosfärområde Kristianstads Vattenrike

Nils Waldemarsson
Thomas Lindblad

Trangruppen i Kristianstads Vattenrike

Thomas Lindblad
Patrik Olofsson

Kommunornitologer i Skånska Fågelnätet

Nils Waldemarsson	Bromölla
Nils Waldemarsson	Kristianstad

Arbetsgruppen Grågåsförvaltning

Nils Waldemarsson

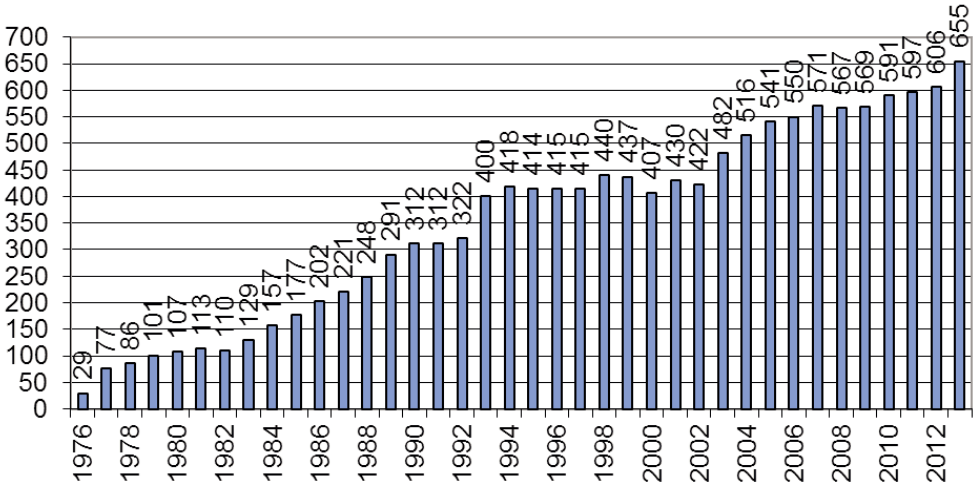

Medlemsantal och medlemsavgift

Under 2013 var antalet medlemmar 655, en ökning med hela 49 medlemmar från föregående år (se diagram). Av medlemmarna var 471 fullbetalande, 25 ej betalande (utbytesprenumerationer), 3 ungdom, 18 ungdom/familjemedlemmar, och resterande 138 var familjemedlemmar.

Årsavgiften 2013 var 125 kr för fullbetalande, 25 kr för ungdomar och 25 kr för familjemedlemmar.

Sammanträden, möten och studieverksamhet.

Efter årsmötet 28/2 2013 berättade Monica Jönsson och Per Svensson, i ord och bild, om sin resa till Antarktis.

Styrelsen har haft sammanträde vid sex tillfällen under verksamhetsåret (2/3, 28/4, 11/8, 20/10, 8/12 och 2/2 2014).

Under våren och hösten 2013 fortsatte våra framgångsrika studiecirklar genom den numera traditionella fågelcirkeln ledd av Evert Valfridsson.

Grupperna har haft ett trettiotal egna innemöten och exkursioner utöver klubbens ordinarie programverksamhet.

Nio egna medlemsmöten med föredrag, bildvisningar m.m har anordnats under året: ”Bekanta dig med Costa Rica” med Hans Cronert 17/1, ”Danska fåglar eller fåglar på danska” med Carl Christian Tofte 7/2, kortföredrag ”Hur känner jag igen rovfåglarna” vid tre tillfällen med Linda Niklasson och Evert Valfridsson 13/3, 27/3 och 10/4, ”Vad hörs i natten?” vår- och sommarnattens läte med Sven Birkedal 17/4, ”Bokfåglar” fåglar i litteraturen med Margareta Rydhagen 23/10, ”Föredrag om ringmärkning” med Anders Loell, Torhamns fågelstation 13/11, ”Är det taiga eller tundra?” bestämning av sädgåsraser med Adriaan de Jong, SLU 23/11.

Därutöver har vi i samarbete med naturum utannonserat ett flertal av deras arrangemang som berör fåglar. Dessutom har vi deltagit i naturums programråd.

Exkursioner

På klubbexkursionerna träffas medlemmarna och lär känna varandra under fältmässiga förhållanden. Man bekantar sig med olika fågellokaler, hemtraktens såväl som mera avlägsna resmål, och övar upp sina fältkunskaper under erfaren ledning.

Samverkan om programpunkter har skett med såväl Studiefrämjandet Sydost som Naturskyddsföreningen och naturum.

Under 2013 bjöds på mer än 70 tillfällen för medlemmarna att träffas i fält!

Förutom örnräkningen, örndagen, de många trankvällarna och Fågelskådningens dag så är klubbens sju gåsräkningar och inräkningen av övernattande glador i december också exkursioner öppna för alla medlemmar.
Evert har som vanligt vandrat Linnérundan drygt 20 gånger under året. Detta ger medlemmarna en chans att verkligen följa årets skiftningar i vår närnatur.
Eftersom ett antal våtmarker nyskapats eller återställts så besöktes tre nya sådana under våren, dammen vid Adinal 27/4, Stora Björkeryd vid Vesslarp 4/5 och dammar på Maltesholms ägor 11/5.

Därutöver besöktes ”hemma-markerna” vid två tillfällen – dessa exkursioner går till den eller de lokaler som för dagen har mest att erbjuda av fåglar inom vårt rapportområde. Äspetvintern besöktes 13/1, örnspaning gjordes på Isternäset 26/1, 2/2 och 9/2, Örnbussen avgick dessutom till Tosteberga 27/1, vandring längs Skräbeån 24/2, Håslövs ängar besöktes 1/4, det vandrades på Axeltorpsvikens spångar 15/5, lärkrutor begrundades 19/5, Naturnatt blev det i Tassemarker 5/6, möte med storkar med ringmärkning 15/6, sedvanlig vadarspaning i Äspet gjordes14/7 och 21/7.

Under sensommaren besöktes Edenrydskusten 18/8 och sträck bevakades i Äspet 25/8.
Under hösten så fortsatte sträckbevakningen längs kusten såväl 8/9 som 22/9, Landön besöktes 15/9 och Friseboda bevakades under World Birdwatch day 6/10, Håslövs ängar besöktes liksom Torhamns fågelstation 13/10. En praktisk övning i förenklad vinterfågelräkning gjordes 20/10, fågelliv och geologi undersöktes på Kjugekull 3/11. En mer avancerad fältbestämningsövning av taiga- och tundrasädgäss genomfördes 23/11.
Exkursionsåret avslutades med den traditionella Annandagsvandringen 26/12.
En längre exkursion har genomförts under året, traditionen att göra en vårresa till Öland återupptogs 23/5 till 26/5.
Fågelklubbens medlemmar guidar också tillresta skådargrupper från andra delar av landet.

Inventeringar, räkningar m.m.
Fågelklubben genomför årligen ett antal inventeringar och räkningar i egen regi. Vi deltar självklart också i inventeringar och övervakning som arrangerats av andra. Följande verksamheter genomfördes under 2013:

- Örnräkning 5/1.
- Gåsräkning i mitten av varje månad jan-mars och sept-dec.
- And- och sjöfågelräkning i mitten av januari.
- Riksinventering av fiskgjuse.
- Inventering av fiskgjuse och storlom i Ivösjön.
- Inventering av övervintrande glador.
- Varit behjälpliga vid inventering av rödspov.
- Inventering genom boräkning av öarna Saltholmen och Kalvaholm i skärgården.
- Inventering av vår- och höstrastande tranor.

Under året har en mängd fågelarter och individer synts i vårt verksamhetsområde som inneburit en omfattande årslista.
Två förstafynd för området finns från året; blek tornseglare, Tosteberga ängar, 1/11 och bronsibis, sedd såväl vid Rinkaby gamla handelsträdgård 16/11 som Härlöv 18/11-20/11.

Precis som tidigare har det lokalskådats med KriX, och under 2013 sågs preliminärt totalt 248 arter i kommunen.
För den som vill få ytterligare en källa till information om fågelobservationer och skådning i kommunen, samt se fina foton tagna av lokala skådare, rekommenderas ett besök på KriX hemsida: www.microbirding.se - klicka dig vidare till Kristianstads kommun.

foto: Patrick Tollgren Lazarov

Bronsibis

Fågelskydd, skrivelser, publikationer och andra aktiviteter

Genom skrivelser, möten och personliga kontakter har klubben under 2013 agerat i följande frågor:

- Deltagit i Studiefrämjandets årsmöte.
- Fortsatt som medlemmar i Lomföreningen och Örn 72 samt förnyat klubbens storkfadderskap, innehaft medlemskap i Tåkerns Fältstation.
- För 25:e året i rad arrangerat Fågelskådningens dag för allmänheten på Håslövs ängar 5/5.
- Genomfört Örndagen i Tosteberga 20/1.
- I samarbete med SkOF eller själva yttrat oss kring prospekt på vindkraft verk som lagts fram för vårt område. Bland dessa finns Tolseröd och Träne.
- Tillsammans med Naturskyddsföreningen åter överklagat planerna på bebyggelse vid Åvägen, Åhus.
- Yttrat oss positivt kring de föreslagna reservaten Horna sandar och Sånnarna.
- Lämnat förslag till åtgärder för förbättrade eller nya besöksplatser i Kristianstad k:n. Även genomfört besök i fält tillsammans med repr. för skötselorganisationen.
- Yttrat oss till SkOF med underlag i samband med revision av FSC-certifiering för Vittskövle.
- Uppmärksammat avverkning invid kungsörnsbo.
- Lämnat underlag till HS-kraft kring kontrollprogram för fiskgjuse i Karsholms skog med omnejd.
- Avböjt att genomföra fler inventerings- eller kontrollprogram för exploatörer av vindkraftsprojekt p g a vår oberoende roll.
- Tagit del av kommunal skyddsjaktsstatistik från Kristianstad kommun. Därefter såväl skriftväxlat som via telefonsamtal meddelat kommunen vår uppfattning kring olämplig och rent av lagstridig kommunal skyddsjakt på råka.
- Upprättat en sammanställning över råkhäckningar I Kristianstads k:n baserad på uppgifter i Svalan och annat historiskt underlag. Underlaget är ställt till kommunens förfogande.
- Tillskrivit kommunen kring obefintlig diarieföring av skyddsjaktsärenden och beslutsordningen i dessa.
- Tagit fram nya vykort och genomfört en uppskattad försäljning av dessa.
- Fortsatt med fiskgjuseprojektet i Ivö sjön (LONA-projekt). Tyvärr trots lovande inledning svagt resultat. Av 12 påbörjade häckningar lyckades endast 5. 11 ungar blev flygga.
- Påbörjat försök att även ange typ av födosöksgröda vid gåsräkningarna. Även påbörjat att rasbestämma rastande/övervintande sädgäss.
- Yttrat oss kring Översiktsplan 2030 för Bromölla kommun.
- Genomfört inventering i Ripa i projektet fågelskådare och lantbrukare i samarbete.
- Röjt utökat område för tärnhäckning på Trueskär i skärgården.
- Skickat årlig rapport över tillståndet

hos fågelfaunan i skärgården.

- Bättrat på stig vid diket invid Holma spången för att underlätta besök.
- Lämnat underlag/önskemål angående förbättring av skådarplattform/mot svarande vid Friseboda.
- Genomfört vissa omdisponeringar och förenklingar av vår ekonomihantering.
- Utdelat medel ur Erik Schönbecks donation dels till holkprojekt för ugglor och dels till ringmärkning på Näsby fält.
- Lämnat ekonomiskt bidrag till föreningen ”Livat i holken”.
- Deltagit i konferens Biosfär 2013.
- Två fall av bekräftad eldödad kungsörn har tyvärr inträffat i vårt område.
- Anmält deltagande i LONA-projekt kring ansvarsarter i Kristianstad kommun.
- Fått en kattuggleholk av naturum att sätta upp.
- Yttrat oss kring samrådsprocessen om fortsatt täkttillstånd för Bäckaskogs grustag.
- Varit medlemmar i Skräbeåns vattenråd och där bl a deltagit i arbetet i referensgrupp Immeln.
- Varit medlemmar i Helgeåns vattenråd.
- Deltagit i Vattenrikets trangrupp och genomfört regelbundna tranräkningar vid Pulken under den period då tranorna rastar i vårt område.
- Varit medlemmar i Svenska Trangruppen.
- Genomfört ”Trankvällar” i samband med tranräkningarna och dessutom informerat allmänheten, totalt 7 000 besökare, vid ett 20-tal tilfällen.
- Deltagit i möten med Samrådsgruppen för biosfärsområde Kristianstads Vattenrike.
- Deltagit i Ivösjökommitténs möten.
- Fortsatt att presentera klubbens verksamhet på hemsidan under den kända adressen www.spoven.com med Patrick Tollgren Lazarov som webbmaster.
- Fågelklubben har fortsatt funnits med på Facebook.
- Varit medlemmar i stödföreningen Vattenrikets vänner.
- Samarbetat med SkOF och SkNF i Storkprojektet
- Sammanställt årsrapporten för 2012
- Deltagit i arbetet kring grågåsförvaltningen
- Svarat för montering av fågelbord och matning i Kristianstads tätort. Initierat information till skolor kring dessa matningar.

Den utåtriktade verksamheten för såväl medlemmar som allmänheten har under året varit ännu intensivare än tidigare inte minst genom den allt mer utökade informationen till allmänheten i samband med de vårrastande tranorna i Pulken.

Åtskillig möda har ägnats åt skyddsjaktsfrågan i Kristianstad kommun. Detta särskilt kring omfattande skyddsjakt på råka under häckningsperioden som vi uppfattar som etiskt och juridiskt tveksam.

Styrelsen har beslutat tilldela Sven-Erik Magnusson fågelklubbens årliga pris med följande motivering; för utomordentliga insatser för att förverkliga Biosfärområde Kristianstads Vattenrike.

För styrelsen i Nordöstra Skånes Fågelklubb
Nils Waldemarsson ordförande

<u>Nedre Helgeåns fågelstation 2013</u>

Under året har fågelstationen drivit eller deltagit i följande projekt:

- Inventering, ringmärkning och uppföljning av kustlevande tärnor,

främst skräntärna.

- Pärl- och sparvuggleprojektet. Vi har satt upp fler holkar och kontrollerade de ca 50 uggleholkar som sitter uppe i norra delen av Kristianstad kommun. Under året har inga häckningar genomförts i våra holkar.
- Ringmärkning och transport av rovfåglar, främst duvhökar, från godsen vid Trolle Ljungby och Wanås.
- Inventerat och kontrollerat häckningsresultatet för områdets häckande örnar. Under 2013 noterades fem par havsörn och två par kungsörn.
- Stationen har hjälpt projekt berguv med ringmärkning av boungar och ungar som släppts fria.
- Assisterat Roine Strandberg, Lunds universitet, i hans arbete med satellitsändare/ljusloggrar på bruna kärrhökar, törnskator, fisk- och silvertärnor.
- Projekt Svarttärna fortsatte under året med inventering och uppföljning av häckningsresultat. Cirka 10 par gjorde häckningsförsök i Vattenriket (Hercules dammar) i maj, men de misslyckades på grund av predation. Även omläggningarna misslyckades.
- Fågelstationen är artväktare för ängshök. För ängshökens del så kartläggs områdets häckande paroch häckningsresultatet följs upp. I år har tyvärr inga ängshökar setts på potentiella häckplatser i NÖ Skåne.

Ringmärkning

Under 2013 ringmärktes 978 fåglar av 22 olika arter vilket är något lägre än de två föregående åren men ändå ett högt antal sett under den senaste tioårsperioden.

I vanlig ordning stod ringmärkningen av boungar i holkar i skogsområdena norr om Vånga för den ojämförligt största delen av den totala ringmärkningen. Totalt märktes under året 763 st. Vanligast var svartvit flugsnappare (385), talgoxe (204) och blåmes (68).

Rovfågelmärkningen på godsen resulterade normala 62 märkta rovfåglar, av 2 arter. Fördelningen var duvhök 61 och ormvråk 1.

Inom ramen för studier vid Lunds universitet försågs ett flertal fåglar med ljusloggrar. I samband med detta arbete ringmärktes följande arter: brun kärrhök 27, fiskgjuse 3, törnskata 30 och göktyta 4.

Det årliga arbetet med våra tärnor resulterade i följande ringmärkta; skräntärna 3, småtärna 3, fisktärna 59 och silvertärna 5. Av de märkta fisk- och silvertärnorna försågs flertalet med ljusloggrar.

Inga örnar ringmärktes. Hela 17 berguvar försågs med ring, flertalet inom projekt berguv som släpper årets ungar fria på lämpliga häcklokaler.

Kontroller och återfynd

Endast 12 återfynd/kontroller kom in under 2013, vilket är ovanligt få.

I vanlig ordning stod duvhöken för flest återfynd med 5 st. Vintern är ett nålsöga som ganska många unga duvhökar inte klarar, utan de dukar under av svält och olika sorters olyckor. Ringmärkningen sker under hösten/vintern och en ungfågel hittades död i Kristianstad under våren 4 månader efter märkningen. En hane knappt 3 år gammal fastnade i ett hönshus i Västergötland men släpptes ut igen. De flesta duvhökarna som märks är flyttande fåglar från mer nordliga häckplatser. Det visade flera återfynd/kontroller under 2013. En finsk fågel märkt som bounge kontrollerades här i oktober. En fågel märkt här i november 2009 hittades död i Åbotrakten i Finland under april. Ytterligare en fågel hittades död i Dalsland i november cirka ett år efter att den blivit märkt hos oss.

De kentska tärnorna har övergett häckplatsen vid Tosteberga men de tidigare märkta ungarna fortsätter att generera återfynd. Två fåglar, märkta 2009 och 2010 i Tosteberga, kontrollerades i slutet av juli i en koloni i Polen.

En skräntärna, märkt som bounge på Trueskär 2006, avlästes utanför Vejlå i Danmark i slutet

av april. Förhoppningsvis var den på väg mot sin häckningslokal någonstans i Sveriges skärgård. En riktig gammal fisktärna, märkt 1996 på Takholmen, kontrollerades 13 år gammal i Belgien under april 2010.
Två kontroller av skrattmåsar, ringmärkta i den stora kolonin på IFÖ-Sanitär 1996, har rapporterats. En avlästes i jan 2009 i Holland och den andra i nov 2013 i England vid floden Thames. Det sista återfyndet kommer från pilgrimsfalksholken. När den monterades ner i januari 2013 hittades ringen från en rödspov. Fågeln var märkt som häckande hona 1999 på Isternäset och falken tog förmodligen denna minst 15 år gamla fågel under vår/försommar 2012.

För Nedre Helgeåns fågelstation
Greger Flyckt och Patrik Olofsson

Föreningstidskriften SPOVEN, webbsidan och Sociala medier 2013

Tidsskriften SPOVEN
SPOVEN ges ut av Nordöstra Skånes Fågelklubb. Tidskriften är ett av klubbens redskap för att kommunicera med sina medlemmar. Under året har SPOVEN kommit ut med 4 nummer, sammanlagt 242 sidor. Alla fullbetalande medlemmar och ungdomsmedlemmar får tidskriften utan extra kostnad. Tidskriftens finns från och med i år att läsa i sin helhet på fågelklubbens hemsida och publiceras 3 månader efter den kommit ut till medlemmarna.
Redaktionen har under året blivit en sammanslagning av IT-kommittén och Redaktionskommittén. Då materialet på hemsidan och i SPOVEN är i stort sett samma så kändes det mer naturligt att arbeta så. Redaktionen har haft ett planeringsmöte inför varje nummer och består av följande personer: Patrick Tollgren Lazarov (sammankallande), Jan Linder (ansvarig utgivare SPOVEN), Ulrika Tollgren (ansvarig utgivare hemsidan), Emil Andersson Fristedt, Sven Birkedal (bildredaktör), Nils Waldemarsson (representant för styrelsen). Under året så valde Elin Wetterlöv att lämna redaktionsarbetet.

Innehållet i Spoven 2013 i korta drag:
SPOVEN nr 1: Varje år i januari startar en riksinventering i år var det fiskgjusen som skulle inventeras. Christer Ahlquist intervjuas i Fångad i flykten. Strandängsinventering av Hans Cronert. En sammanställning av Örnräkningen. Ett reportage om Evert Valfridssons 100:e Linnérunda. Aktuellt i fågelmarkerna. Omslag: Havsörn. Foto: Hans Cronert
SPOVEN nr 2: Häckfågelsinventering av havsstrandängar av Nils Waldemarsson. Greger Flyckt intervjuades i Fångad i flykten. Ett reportage om Tranorna vid Pulken och Fågelskådningens dag på Håslövs ängar. Rapport om holkprojektet för småugglor. Omslag: Stenknäck vid fågelbordet Foto: Patrick Tollgren Lazarov
SPOVEN nr 3: Numret dominerades av Årsrapporten från 2012. Vi fick dock plats med två rapporter: CES-ringmärkning på Näsbyfält och Läsartävling. Linda Niklasson fångades i Fångad i flykten och som vanligt fanns Programmet från programkommittén med.
Omslag: Myrsnäppa Foto: Jan Linder
SPOVEN nr 4: Numret innehöll Rapport för Tärnprojektet 2013. En artikel om Ängshöken skriven av Patrik Olofsson. Att kvalitetssäkra observationer skriven av Greger Flykt som representant för RRK. Bo Svensson huserade i Fångad i flykten och berättar om sitt arbete med att hjälpa noshornsbaggar och sork. Ulrika Tollgren gjorde en sammanställning av tranvårarna vid Pulken 2000-2013. Omslag: Bronsibis. Vinnarna och facit på läsartävlingen fanns också med. Foto: Linda Niklasson

I varje nummer av SPOVEN har ”Aktuellt från fågelmarkerna” presenterats av Ulrika Tollgren och Ulf Sjölin, ett tidskriftsbaserat komplement till den omfattande rapporteringen av fågelobservationer på fågelklubbens elektro-

niska obsbok och Svalan/Artportalen. I varje nummer presenterades också klubbens kommande program.

Liksom tidigare år har SPOVEN utbytesprenumeration med ett antal andra föreningar/institutioner, nämligen:

- Östergötlands läns Ornitologiska Förening
- Göingebygdens Biologiska För ening
- Göteborgs Ornitologiska Förening
- Kullabygdens Ornitologiska Förening
- Närkes Ornitologiska Förening
- Norsk Ornitologisk Forening
- Rosenlunds Ornitologiska Klubb i Jönköping
- Tåkerns fältstation
- Varbergs Ornitologiska Förening
- Västblekinges Ornitologiska Förening
- Värmlands Ornitologiska Förening
- Naturum, Vattenriket

Hemsidan ***http://www.spoven.com***

Vår hemsida administreras och uppdateras av Patrick Tollgren Lazarov och ansvarig utgivare är Ulrika Tollgren. På sidan finns information om klubbens verksamhet och kontaktuppgifter till de aktiva. Klubbens program publiceras fortlöpande här hittar man information om eventuella ändringar i programmet.
Även inskickade exkursionsreferat och aktuella inventeringssiffror från t ex gåsräkningarna finna publicerade här. Hemsidan innehåller även gamla nummer av Spoven för läsning elektroniskt.

Hemsidan huserar även klubbens Obsbok som används flitigt trots Krix, svalan och BMS. Vi har tvingats ändra plattformen som klubbens Obsbok ligger på p g a att det lagts in reklam spam på den.

Sociala medier

Vi har en föreningssida och en gruppsida på Facebook. Föreningssidan är mer formell och här publicerar vi nyheter och program med NSF som avsändare. Gruppsidan är mer informell och alla publiceringar sker av enskilda personer. Här publiceras förutom nyheter och program även obsar, tips och andra saker.
Föreningssida: http://www.facebook.com/NordostraSkanesFagelklubb
Gruppsida: http://www.facebook.com/groups/328750133869867
Föreningssidan har 3 administratör: Patrick Tollgren Lazarov, Ulrika Tollgren och Anette Strand.
Gruppsidan har 5 administratörer: Patrick Tollgren Lazarov, Ulrika Tollgren, Hans Cronert, Thomas Lindblad och Anette Strand.
Eftersom inlägg i grupper visas på medlemmars tidslinje så är det mer aktiviteter i Gruppen än på Föreningssidan. Gruppen har idag 83 medlemmar, en ökning med 50 personer under 2013.

För Spovenredaktionen och IT-kommittén
Patrick Tollgren Lazarov

Styrelsen

Inventera häckande råkor i Kristianstad kommun 2014

På grund av att råkan jagats i stor omfattning i vårt område genomför vi nu en heltäckande inventering av häckande råkor.

Under åren 2011-12 har det skjutits stora mängder råkor i Kristianstad kommun. Statistiken som kommunen tillhandahållit visar på en kommunal skyddsjakt om ca 2000 skjutna råkor under både 2011 och 2012 vilket uppskattningsvis borde utgöra en kraftig åderlåtning av den häckande populationen. Lägg därtill annan jakt som vi inte känner till.

Råkan borde inte vara utsatt för ett så högt jakttryck då den troligtvis är en viktig skadedjursbekämpare i jordbruket där den pickar i sig larver och vuxna insekter av olika slag.

Med anledning av att fågelklubben uppmärksammade hanteringen av skyddsjakten av råkor i kommunen våren 2013 kommer klubben genomföra en heltäckande inventering av häckande råkor i vårt område 2014. Det är viktigt att få en så rättvisande bild av den häckande populationen i kommunen så att man har aktuella populationssiffror när man beslutar om hur en eventuell jakt eller skyddsjakt ska genomföras.

DU kan hjälpa till genom att rapportera häckande fåglar/kolonier under mars-maj.

foto: Jan Linder

Du kan antingen rapportera direkt till rapportsystemet svalan eller så går det bra att maila mig.

Även om du rapporterar via svalan är det bra om du även mailar mig. När du rapporterar är det viktigt att redovisa följande uppgifter:

- Var finns kolonin? (gärna så exakt som möjligt).
- Hur många bon finns där?
- Vilket datum har du gjort dina observationer?

Greger Flyckt
greger.flyckt@utb.kristianstad.se

Fångad i flykten

Text: Ulrika Tollgren

Josefin är ledamot i fågelklubbens styrelse och arbetar på naturum. Hon bor i ett rött trähus i anslutning till skogen med sambon Jan, höns, häst och katter. Några timmar innan intervjun fick hon besök av duvhöken som satte klorna i den stackars tuppen, Bosse.

- Berätta lite om din bakgrund, hur hittade du naturintresset?

Mamma tog ofta med oss barn ut i skogen och vi lekte nästan alltid utomhus, gärna vid bäcken. När jag blev äldre cyklade jag ut på egna upptåg och ofta till en moster som gärna följde med ut i skogen. På gymnasiet blev jag medlem i Örkelljungabygdens Natur (ÖBN) och följde med dem ut på alla möjliga aktiviteter, svampplockning, vandring och så småningom en fågelcirkel. För 4 år sedan började jag rida och turerna med hästen i skog och mark älskar jag. Jag har en speciell krysslista som heter ”arter sedda från hästryggen” och på mindre än ett år har jag kommit upp i hela 71 fågelarter. Jag har alltid varit ute i ur och skur, det ger lugn och ro.

- Vad var det som fick ditt hjärta att slå lite extra för just fåglarna?

Det var genom fågelcirkeln i ÖBN som jag träffade blivande sambon Jan och vi bestämde oss för att fjällvandra. Då såg vi smalnäbbad simsnäppa i sommardräkt i sin häckbiotop, en fjällsjö. Vi upplevde även ljungpipare, attackerande fjällabbar och blåhakar och här vaknade fågelintresset verkligen till på allvar. Sedan åkte vi på en riktig skådarresa med bl.a. ÖBN till Lettland och skådade roliga arter både natt och dag. Vi upplevde då svart stork och blåkråka i sin häckningsmiljö och det var fantastiskt!

- Du arbetar på naturum Vattenriket, hur är det att arbeta med sitt intresse?

foto: Karin Magntorn

Josefin, här utanför naturrum.

Det är ju mångas dröm, även min. Det är jätteroligt, känns rätt lyxigt. Jag blir aldrig mätt på det, så för mig inspirerar jobbet till det privata intresset och tvärtom. Men jag är nog nästan lika intresserad av människor, mötet med olika besökare betyder mycket och de har så mycket att tillföra vardagen. Det var Kristianstads Vattenrike med alla fåglarna som fick oss att söka till Högskolan i Kristianstad och att flytta till den här delen av Skåne.

- Hur skulle du vilja att biosfärområdet utvecklas de närmsta 10 åren?

Fortsatta goda samarbeten med markägare och alla de turistföretagare som hjälper våra besökare att få goda upplevelser av Vattenriket. Också nya spännande projekt med de människor i trakten som vill engagera sig som ex biosfärambassadör eller volontärer. Och givetvis att vi tar hand om både människorna och naturen i Kristianstads Vattenrike på ett hållbart sätt.

- Vilken är din starkaste skådarupplevelse/naturupplevelse?

Jag har haft många häftiga ögonblick… men det första jag kommer att tänka på var i Lettland när vi efter att ha nattlyssnat, sov ca 4 timmar och sedan upp tidigt i ottan. Efter att ha inventerat hackspettar blev vi trötta sådär framåt lunch och la oss i en hage och slappade i solen. Plötsligt märkte vi att det var strid trafik på flera sommargyllingar. De flög rakt över oss och matade ungar. Kort därefter började det flyga vita storkar över hagen. De kom två och två, ibland fyra och ibland ännu fler ihop. Vi följde efter och hittade ett nyplöjt fält. Traktorn var i gång och plöjde och där var hela fältet fullt av storkar, 98 st! Det kommer varken Jan eller jag att glömma, det såg ut som måsar som gick där i lugn och ro och åt mask.

- Hur ser din skådardröm ut?

En av drömarterna såg jag i våras, härfågeln vid Vattenrikets besöksplats Sånnarna i Åhus. Den visade upp sig fint och sandbadade i eftermiddagssolen medan vi stirrade och njöt. Men en dröm är att åka och kolla på albatrosserna på Nya Zeeland. Och så skulle jag gärna se blåfotade sulor i verkligheten!

- Vilken var din första kikare?

Jag fick en handjagare av Jan när vi började skåda när jag var typ 20 år, vet inte vilket märke det var. Sedan blev det en Bushnell Legend.

- Och hur ser din utrustning ut idag?

Handkikaren är en Opticron Oregon, en kompaktkikare 8x32. Min kära gamla blykowa hänger med än, den är faktiskt bra för okularet släpper in mkt ljus men visst, jag får väl kanske skaffa en ny snart?

- Varför ska fågelintresserade gå med i fågelklubben?

För att det är ett fantastiskt sätt att lära känna naturen i sin egen hembygd tillsammans med likasinnade. Det ger en hel del att komma ut i naturen med olika människor, inga förkunskaper krävs för alla hjälps åt att klura ut vad det är man ser eller hör. Det enda man ska komma ihåg att ta med är fika och rätt kläder efter väder.

- Vilket smultronställe rekommenderar du Spovens läsare så här i vårtider?

Näsby Fält året runt!

5 snabba med Josefin

√	Skog	-		Kust
√	Falsterbo	-		Krstd Vattenrike
	Gryning	-	√	Skymning
	Vår	-	√	Höst
	Sträckskådning	-	√	Häckskådning

På nästa sida hittar ni lite information om Josefins rekommendation Näsby Fält.

Ulrika Tollgren

Josefin rekommenderar Näsby Fält

Text: Ulrika Tollgren

Näsby fält avgränsas i väster av Araslövssjön och i öster av Näsbys bebyggelse. Området har en fantastisk omväxling med fuktiga strandskogar, ädellövsskog, vassar, strandängar och hagmarker.

Med cykel når man området söderifrån via Högskolan och med buss är det stadsbuss nr 1 som gäller. För den som kommer med bil är det enklast att följa skyltningen från Snapphanevägen till Norra Lingenäset. Norra Lingenäset är också tillgänglighetsanpassat med tillgänglig fågelplattform, vandringsstig och rastbord. Dock saknas handikapptoalett. Näsby fält var tidigare ett militärt övningsområde som 2002 blev naturreservat på grund av de stora natur- och rekreationsvärdena.

Området är oerhört varierande och lättillgängligt med en mängd olika markerade stigar. I söder är stigarna sammanlänkade med Linnérundan och området kan sålunda lätt nås på stigar från centrala Kristianstad. Fiskgjusar kan ses över sjön och över fälten jagar ofta bruna kärrhökar sommartid. Andra vanliga rovfåglar är tornfalk, röd glada och ormvråk. Mindre hackspett häckar här och göktyta är ofta sedd här. Rosenfink, pungmes och törnskator kan ses och under ljumma sommarkväller ljuder näktergalar och en mängd olika sångare. Höst, vinter och vår rastar många gäss och änder i Araslövssjön och med dem följer även havsörn och fjällvråk. Under vårvinternätter kan både kattugglans och hornugglans läten ljuda.

Den rika vårfloran på Norra Lingenäset måste också upplevas. Innan löven slår ut i ek och hasselskogen trängs vit-, blå- och gulsippor med hålnunneört och vätteros. Även ramslöken med sin karakteristiska doft täcker vissa områden.

Varför ska man skilja på sädgässens olika raser?

Text: Greger Flyckt

Skogssädgåsen (*Anser fabalis fabalis)* minskar för tillfället i en alarmerande takt. Världspopulationen har halverats sedan 1990 och ligger nu på uppskattningsvis 60 000 individer.

Tundrasädgåsen (*Anser fabalis rossicus)* har en betydligt större världspopulation som verkar stabil för tillfället.

Under nov-mars är nordöstra Skåne en viktig rast- eller övervintringslokal för sädgäss. I rapportmaterialet som finns i klubbens gåsräkningar har ingen separation av raserna gjorts vilket försvårar arbetet med att skydda den sällsyntare rasen, skogssädgåsen. Den tidigare uppfattningen hos fågelskådare har varit att vi har haft en förkrossande majoritet övervintrande skogssädgäss här. Tundrasädgåsen har tidigare endast rapporterats sparsamt från vårt gåsräkningsområde, men riktade vinterräkningar av forskare har under de senaste åren visat att vi har många tundrasädgäss här från oktober till mars.

Läs in dig nedan på hur man skiljer på de olika sädgåsraserna. Det är inte alltid så lätt men med träning blir man bättre. Du kan också följa med någon erfaren gåsräknare på en gåsräkningsrunda, så får du träna på rasbestämningen i fält. Se vidare i programmet för att se när nästa gåsräkning sker.

Genom att rapportera rastillhörighet hjälper du till att ge forskarna mer underlag för att arbeta fram fungerande bevarandeplaner så att skogssädgåsens populationsminskning stoppas.

Taigasädgås

Då skogssädgåsen häckar på taigan från norra Skandinavien till Uralbergen så kallas den ibland för ”taigasädgås”.

Greger Flyckt

Bestämningskaraktärer sädgäss på marken

Foto: Patrick Donini/CH

- Stor och kraftig gås (ungefär som en grågås)
- Lång, relativ tunn hals
- Huvud & övre delen av halsen mörkbruna (nedre delen av halsen + kroppen blekare)
- Platt/långsmal huvud-näbb form
- Näbben lång och vanligtvis ”tunn“
- Näbben ofta något nedåtböjd
- Färgen på näbben oftast i huvudsak orange
- Undernäbben rak eller endast lätt böjd
- Hanar större än honor
- Storlek: Skog hane > skog hona = tundra hane > tundra hona

Foto: Patrick Donini/CH

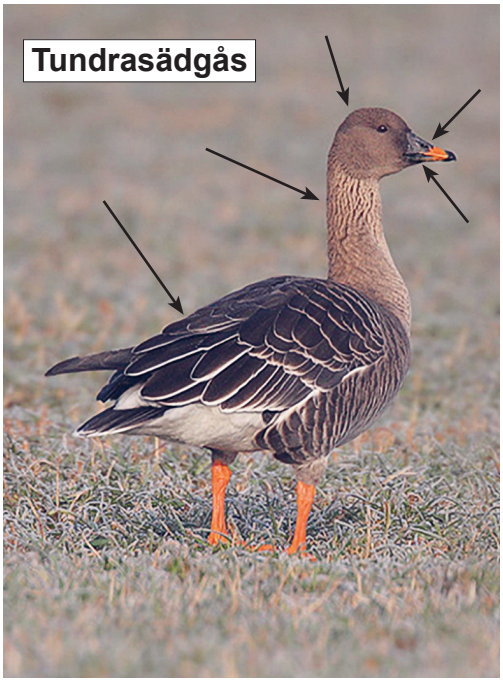

- Storlek ungefär som spetsbergsgås (= mellan bläsgås och grågås)
- Halsen relativ kort och tjock
- Huvudet mörk gråbrun (hela halsen och kroppen blekare)
- Huvudet (vanligtvis) rund i formen
- Näbben (vanligtvis) kort och kraftig
- Färgen på näbben i huvudsak svart med en orange ring nära spetsen
- Undernäbben tydligt böjd
- Hanar större än honor
- Storlek: Skog hane > skog hona = tundra hane > tundra hona

Redovisning:

Fiskgjuseprojektet i Ivösjön

Under 2010 – 2013 har Nordöstra Skånes Fågelklubb drivit ett projekt för fiskgjusen i Ivösjön med stöd av LONA-medel. Projektet är nu avslutat och de 3 första åren finns bl a redovisade i Spoven nr 3 2012.

2013 års resultat blev inte riktigt som vi hoppats på med hela 5 misslyckade häckningar. Flera faktorer har bidragit till detta. Vid ett av gjusebona i nordvästra sjön beror misslyckandet troligen på den långa fina sommaren med intensivt båt/badliv precis under och i närheten av boplatsen trots uppsatt vädjanskylt. I nordöstra sjön finns ett kanotcentra som expanderar och kanottrafiken är särskilt livlig där. Här finns säkert förklaringen till att gjusarna (i bästa fall) väljer andra boplatser.

Tre gamla häckningsplatser har nu minskat till en i den delen av sjön.

Till en av de naturliga orsakerna hör att havsörnsstammen ökar och har etablerat sig i området. Vid inte mindre än 3-4 bon har vi sett inblandning med havsörn. Av dessa så har det vid 2 boplatser varit rejäla och upprepade fajter mellan örnarna och gjusarna och häckningarna där har misslyckats.

Statistik över häckningsresultaten under projekttiden har varit följande:

2010: 7 par fick ut 15 ungar.
(9 par gick till häckning)

2011: 6 par fick ut 15 ungar.
(11 par gick till häckning)

2012: 8 par fick ut 21 ungar.
(10 par gick till häckning)

2013: 5 par fick ut 11 ungar.
(10 par gick till häckning)

foto: Linda Niklasson

En syn som vi gärna vill se mer av – gjusehona med 3 nästan flygga ungar

Projektet är nu som sagt avslutat men vi kommer naturligtvis inte att sluta arbeta med att följa fiskgjusarnas öden och äventyr i Ivösjön. Särskilt intressant ska det bli att se hur maktkampen går mellan havsörnarna och gjusarna. Vi kommer också att fortsätta vår dialog med kommunen och turistidkare.

Ser med spänning fram emot en ny fiskgjusesäsong 2014 i Ivösjön.

Linda Niklasson

ÅRSRAPPORT FÖR TIONDE VERKSAMHETSÅRET:

”Livat i holken”

- En förening för spridande av solsken och holkar

av Mårten Björnsson

Den observante läsaren noterar kanske att vi blivit två år äldre på ett år.

Det första året under vår 10-åriga existens hade inte holkproduktionen startat. Det året har jag inte räknat in förut. Vi är således 10 år som grupp, och vi firade detta på årsdagen den 8:de november. Gänget har hållit ihop så länge! Nya medlemmar har tillkommit, men vi har varit noga med urvalet. I början var det bara fågelpromenader som gällde. Vi höll oss till Gamla Kyrkogården, således mycket nära våra bostäder. På våren 2004 drabbades en dam av vårkänslor och föreslog att vi skulle skåla med hennes make.

Han vilade sedan ett par år i urnlunden, och vi tyckte detta var ett vackert förslag. Jag erbjöd mig ta med en skvätt strandmalörtsbrännvin till nästa gång. Ingen protest förmärktes. Styrkt av besken föreslog någon att vi skulle börja göra fågelholkar för uppsättning på kyrkogården. Jag protesterade möjligen lite, men vi satte igång. I kulturhistorien, där besken hör hemma, tror jag inte att några centiliter besk nånsin förorsakat så mycket förvecklingar som dessa. Vi befinner oss alltså fortfarande i beskens kölvatten!

Vi har gjort 505 holkar och har utfört mer än 1300 holktömningar. Utöver detta har vi fikat otaliga gånger. Virke har vi fått på byggarbetsplatser och genom att bärga flytgods i kanalen. Denna passerar strax utanför vår verkstad. Bland annat bärgade vi efter handbolls-VM två landslagsmän i fullgod plyfa. De hade prytt stadens gator och torg, men nattens okynnesmän eller möjligen kvinnor, hade försökt dränka dem. Vi sysslar i grunden med återvinning. Häromdagen såg jag en stor bil med texten; “Innovativ Recycling”. Direkt fick jag för mig att det var en konkurrent till oss! Det bedömde jag dock som osannolikt. Håller säkert på med organdonation, var nästa tanke som dök upp. Det visade sig vara Stena Återvinnings sopbil! Historien illustrerar hur den mänskliga tanken kan gå helt vilse, när den inte står under full emotionell kontroll. Vi är naturligtvis ett småskaligt komplement till Stena. I nuläget har vi god virkestillgång och kan lämna marknaden åt våra större kollegor, som vi önskar framgång.

Försörjning med speciella råvaror kan ibland vara ett problem för många stora koncerner. Lösningen blir ofta att man integrerar bakåt. Exempelvis kan ett stålverk köpa en järnmalmsgruva. Vi ville ju inte vara sämre och lösningen blev att vi fick hjälp av en skogs- och sågverksägare. Han avverkade några aspar som vi gemensamt sågade upp. Vi fick perfekta framstycken till uggleholkar. Borra hål i torra aspskalkar övergick vår förmåga. Hoppets varv i Brantevik och ABK:s snickeriverkstad räddade situationen. En viktig del av ma-

terialförsörjningen till holkar för småugglor lyckades vi på detta sätt få ordnad.

Fågelmatning, som vi sysslar med under vintertiden, ger oss fina upplevelser. Vi har haft mycket roligt under dessa 10 år. Samarbetet med viktiga fastighetsägare, Kommun, ABK och Kyrkogårdsförvaltningen har varit mycket gott. De litar på att vi inte gör några dumheter. I princip får vi göra som vi tycker är bäst. Vi tackar för detta förtroende! Tack även till Medborgarskolan och Nordöstra Skånes Fågelklubb för ekonomisk hjälp!

Vid senaste snickeripasset var genomsnittsåldern 84 år. Vi är inte längre lika unga och rosenkindade som när vi började! Vi har nu tre medlemmar över 90 år. Visserligen finns goda möjligheter att de skall gå till pari, men det är ändå naturligt, att vi nu tänker igenom hur vi bäst skall fortsätta. Det går att dela upp koncernen i en social bit och en holkbit. Denna sistnämnda skulle då möjligen kunna drivas friare och ev. med yngre förstärkning. Vi kommer säkert att hitta en lösning!

Tömning:
Vi har i år tömt totalt 198 holkar. Fem hade hyst ekorre och ingår ej i statistiken.

	2009	2010	2011	2012	2013
Antal kontrollerade holkar	190	206	200	191	193
Antal funna reden	165	183	167	159	148
Varav bedömt oavslutade	19	31	18	39	26
Fullföljda	146	152	149	120	122
I procent av holkarna	77	74	75	63	63
Antal reden med okläckta ägg	13	12	7	19	13
Antal reden med döda ungar	24	20	12	24	28
Totalsummor:					
Okläckta ägg, st.		30	15	50	26
Mes dominerar					
Döda ungar, st.	62	43	22	44	58
Högst andel oavslutade, %					
Mes		14%	14%	17%	10%
Stare		16%	10%	27%	19%
Pilfink		16%	10%	14%	18%
Rödstjärt		46%	20%	80%	47%

Rödstjärten är unik som oförtrutet bygger ytterreden på Östra Kyrkogården, utan att häckning fullföljs. Saknas möjligen honor? Bättring sedan 2012, honorna har tydligen fattat sin uppgift.

Redenas artfördelning: Mes, stare och pilfink dominerar som vanligt.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Art (Antal och %)							
Stare	34	32	40	43	30	30	21
	24%	25%	24%	23%	18%	19%	14%
Mes	83	74	80	88	91	84	72
	60%	57%	49%	48%	54%	54%	49%
Pilfink	18	18	34	37	31	28	33
	13%	14%	21%	20%	19%	18%	22%
Rödstjärt	2	3	6	13	10	10	19
	1%	2%	3%	7%	6%	6%	13%
Sv. Vit Flug	3	3	3	2	2	3	3
	2%	2%	2%	1%	1%	2%	2%
Nötväcka					3	0	0
					2%		
Obestämt					4		

Pilfinkens "lyft" 2009 har i stort blivit bestående. Svårt skilja vinterrede från oavslutad häckning. Denna fink vill ju ha vinterbonad sovplats. Anmärkningsvärt är att på Österäng, mellan Sjövägen och Gustaf Hellströms väg i öst-västlig riktning, och mellan Prästallén och Söderbergs- och Bengtssons vägar i syd-nordlig riktning, så fanns i år bara pilfink och stare. Mesarna var helt undanträngda. Frågan är om vi inte i februari 2014 måste tömma holkarna där för att notera alla vinterreden. Starens minskning fortsätter. Atlasinventeringen avslutades 2009 och staren rapporterades då ha stabil population. Vi ser en drastisk minskning nu. Förhoppningsvis inte överallt. Fler rödstjärtar är väl en allmän iakttagelse (se Atlas inventeringen), men ofullbordade häckningar stör bilden, dock en bättring i år. Mesarna hade toppår 2010-11, sedan dess är minskningen 20%. Flugsnapparen i fladdermusholken (yngelholk) på Östra Kyrkogården sviker oss inte. Tallbarksflagor hittar den inte där, men tar smala bruna löv, gamla "lönnnäsor"och lindens vingfrö i stället. Vi hade nu två svartvita på Östra Kyrkogården, båda i yngelholk för fladdermus. Ny för året var den i Hälsoträdgården.

Lopporna fortsätter att bita oss, men klådan går fort över. Tidigare år har vi rapporterat om humlor, bålgetingar, getingar, fladdermöss och någon slags sork i våra holkar. Vi brukar också hitta en seg, svampig "kaka" som är besvärlig att få ut. Kräver bra kniv. Förra året fann vi en sådan tidigt under tömningssäsongen. Två uppmärksamma ungdomar påpekade då att det fanns gula larver i några celler. Senare hittade vi ytterligare ett par "kakor", dock utan larver. Vi lämnade en av dessa till Högskolan, möjligen kunde någon där veta vad det kan ha varit, men besked har vi inte fått. I år inget sådant fynd, känslan är att insektstillgången har varit skral. Kan möjligen förklara det stora antalet döda ungar.

För Livat i holken
Mårten Björnsson

Boktips:

Absint : historien om en blåmes

Författare: Niklas Rådström

Niklas Rådström har skrivit en underbar liten historia om en blåmes. Han vill berätta historien om blåmesen som hittades under ett träd och växte upp i det rådströmska hemmet. Vi får följa skötarnas bestyr och bekymmer. Glupsk och nyfiken kräver den lika mycket passning som ett nyfött barn. Den ska matas var och varannan timme, boet ska rensas och den måste övervakas så att inget farligt händer. Med fågelungen i huset ökar intresset för andra fåglar liksom för andra som skrivit om fåglar. Niklas Rådström filosoferar över fåglars liv och människors relationer till fåglar. Vi vill gärna läsa in mänskligt beteende i deras göranden och låtanden.

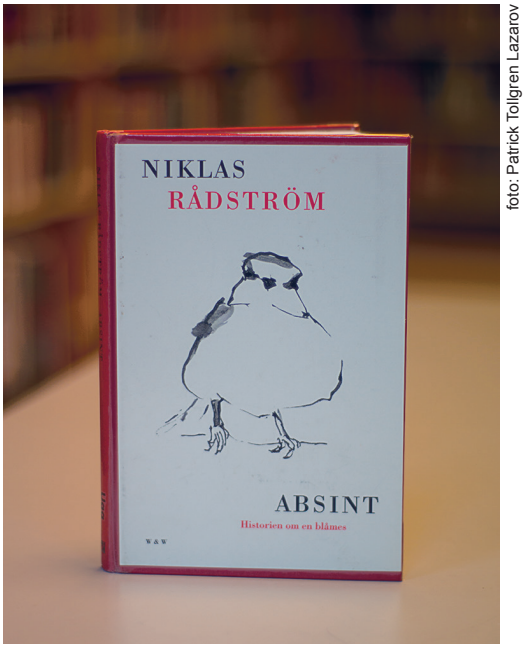

foto: Patrick Tollgren Lazarov

Absint får sitt namn efter den franska grönblå drycken och blir en han utan närmare undersökning. Absint följer med sina värdar till sommarstället på Öland eftersom de inte kan skiljas från honom och han finner sig tillrätta även där. Han erövrar mer och mer av den frihet han en gång ska återvända till. Först flyger han ut i trädgården och återvänder för mat och vila. Alltmer tid tillbringas utanför barndomshemmet och till slut kommer han inte tillbaka. När det är dags att lämna sommarvistet har Absint funnit sig tillrätta i sitt vilda tillstånd och adoptivföräldrarna måste med sorg i hjärtat inse att han inte ens kommer tillbaka för att säga adjö. En blåmes är en fri själ utan mänskliga hänsyn. Lite sorgligt för ett människohjärta, men ack så skönt för en fågel. En bok att njuta av i väntan på årets blåmesungar.

Besök AB förlags websida för mer information om författaren och hans böcker. http://tinyurl.com/kqzz5c9

Margareta Rydhagen

Strandängsfåglar i Vattenriket.

Häckfågelkarteringarna och simultanräkningar

Text: Hans Cronert

Strandängsvadarna i Vattenriket har gått kraftigt tillbaka under de tre senaste åren. Orsakerna är sannolikt flera och den kraftiga sommaröversvämningen 2007 har troligen haft stor betydelse. De kommande åren får visa om den negativa trenden kan brytas.

foto: Hans Cronert

Lillområdet är den strandängslokal som idag hyser de flesta häckande vadare och änder. Den ligger ett stenkast från centrum, betas av nötkreatur och översvämmas regelbundet.

Mellan 2011 och 2012 halverades beståndet av rödspov från ca 20 par till ca 10 och ungefär samma antal par noterades vid inventeringar 2013. Dagens siffror ska jämföras med rödspovens toppår i modern tid, 1997, då ca 65 rödspovspar fanns på Vattenrikets strandängar. Även övriga strandängsvadare har minskat kraftigt och det är bara en spillra kvar från toppåren kring 1997. Generellt har flertalet strandängsvadare gått tillbaka i södra Sverige och resterande delar av nordvästra Europa under de senaste decennierna. I Cronert (2010) jämförs förloppet i Skåne med strandängar på Öland, sydvästra Skåne och Halland.
Under 2012 genomfördes en heltäckande inventering av de viktigaste strandängsområdena i Kristianstads Vattenrike. Liknande inventeringar har skett regelbundet sedan början av 1990-talet, då mer omfattande åtgärder påbörjades på strandängarna längs nedre delarna av Helgeån. Resultat från inventeringarna har presenterats efterhand i tidskrifterna ANSER och SPOVEN. Senaste presentation gäller inventeringen från 2009 (Cronert op.sit). Under 2013 inventerades Håslövs ängar och Lillområdet. Båda åren genomfördes också simultanräkningar av rödspov.

I det följande redovisas resultaten från 2012 och 2013, med återkoppling till resultaten från tidigare inventeringar. Inventeringarna har omfattat både simänder och

vadarfåglar men jag har begränsat redovisningen till de mest strandängstypiska vadarfåglarna rödspov, storspov, brushane, sydlig kärrsnäppa, rödbena och tofsvipa. Tyngdpunkten har lagts på de strandängsområden som varit mest betydelsefulla och hyst flest antal vadarpar genom åren.

Metoder

De senaste årens inventeringar utgörs dels av häckfågelkartering av flertalet viktiga strandängar längs nedre Helgeån (2012) samt Håslövs ängar och Lillöområdet (2013), dels simultanräkningar av rödspov i hela området.

Häckfågelkartering har i huvudsak utförts enligt metoder beskrivna i Biologiska inventeringsnormer, BIN Fåglar (Statens Naturvårdsverk 1978) och enligt Undersökningstypen Övervakning av fåglar på strandängar, ver 1.1 (Ottvall 2007). Vadarna inventerades genom revirkartering. Ibland har komplettering skett med boräkning av tofsvipa. Häckfågelkarteringarna har utförts av Nils Kjellén och Roine Strandberg. Koordinering av inventeringarna har skett av undertecknad inom ramen för mitt uppdrag som naturvårdssamordnare i Kristianstads Vattenrike (Länsstyrelsen i Skåne/Kristianstads kommun). Häckfågelkarteringarna har finansierats av Länsstyrelsen genom Naturvårdsverkets anslag för vård av skyddad natur, ”vårdanslaget”.

De sju redovisade områdena från 2012 års häckfågelkartering och som kunnat följas sedan 1990, utgörs av Lillöområdet (205 ha), Åsums ängar (40 ha), Hovby ängar (240 ha), Rinkaby/Horna ängar (100 ha), Håslövs ängar (150 ha), Vramsåns mynning (45 ha) och Pulken (70 ha). De omfattar ca 850 hektar betes- och slåtterhävdade strandängar, dvs drygt hälften av våtmarksområdets totalt 1660 hektar hävdade strandängar (baserat på senaste markhävdkarteringen 2008, Oveson 2009).

Erfarenhetsmässigt fungerar strandängarna olika väl som häckmiljö för vadare och en bedömning, baserad på ett flertal besök av samtliga ängar under häckningstid och enstaka inventeringar av flertalet strandängar, visar att de sju utvalda områdena bör hysa 75-85% av samtliga vadarpar på Vattenrikets strandängar för de redovisade vadararterna.

Simultaninventeringar av rödspov har skett årligen sedan 2008. ”Simultanräkningsmetoden” är en enkel metod som bygger på att ett antal ornitologer samma förmiddag fördelar sig på så många potentiella häckningslokaler som möjligt för rödspov. Tidpunkten väljs till när flertalet häckande fåglar antas ha kommit tillbaka från vinterkvarteren och innan de kommit för långt i häckningsbestyren. Vi har valt att räkna kring mitten av april. Våren 2013 senarelades räkningen några dagar med tanke på den utdragna vintern och sena våren.

Simultanräkningen initierades och koordinerades i början av Richard Ottvall. Under senare år har undertecknad tagit över den rollen. Medlemmar i Nordöstra Skånes Fågelklubb har ideellt besökt och registrerat antalet rödspovar och eventuella häckningsbeteenden på 8-10 strandängsområden, från Vinnö ängar och Lillöområdet i norr till Pulken i söder.

Resultat och diskussion

I tabell 1 och figur 1 redovisas resultaten från de 7 strandängsområden som följts av inventeringar under hela perioden 1990-2012. Den generella bilden är att de inventerade arterna, utom brushanen, visade på en tydlig ökning mellan 1990 och 1997. Bortsett från tofsvipan, som toppade 2003, har det efter 1997 varit en otvetydig tillbakagång över hela linjen.

Tabell 1. Antal par av olika strandängsvadare vid inventeringar utförda 1990-2012 av de sju strandängsmområdena Lillöområdet, Åsums ängar, Hovby ängar, Rinkaby/Horna ängar , Håslövs ängar, Vramsåns mynning och Pulken.

	1990	1997	2003	2009	2012	procentuell förändring 1990-1997	procentuell förändring 1997-2012	procentuell förändring 1990-2012	procentuell förändring 2009-2012
Tofsvipa/10*	16,2	33,6	36	20,3	7,6	107%	-77%	-53%	-63%
Kärrsnäppa	6	12	7	1	0	100%	-100%	-100%	-100%
Brushane	35	36	18	5	0	3%	-100%	-100%	-100%
Rödspov	51	63	54	28	12	24%	-81%	-76%	-57%
Storspov	32	44	37	25	21	38%	-52%	-34%	-16%
Rödbena	73	105	84	63	40	44%	-62%	-45%	-37%

(*) = antal par tofsvipa dividerat med tio.

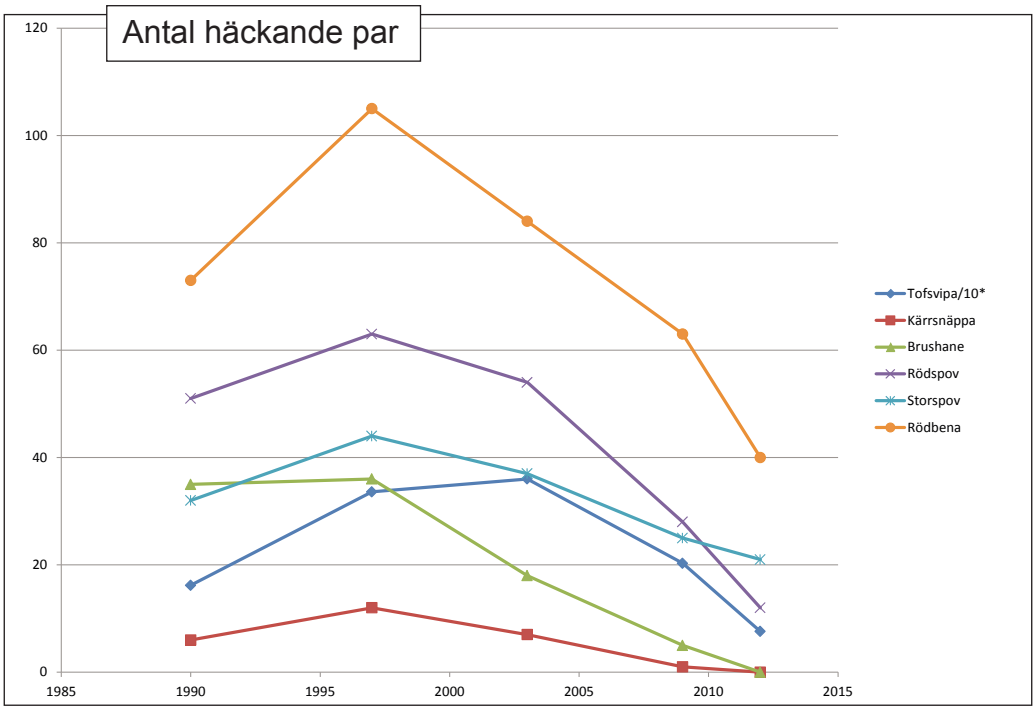

Figur 1. Antal par av olika strandängsvadare vid inventeringar utförda 1990-2012 av de sju strandängsmområdena Lillöområdet, Åsums ängar, Hovby ängar, Rinkaby/Horna ängar , Håslövs ängar, Vramsåns mynning och Pulken. Tofsvipa/10 betyder antal par tofsvipa dividerat med tio.
(*) = antal par tofsvipa dividerat med tio.

I artgenomgången nedan kommenteras förekomsten av vadare på de fyra lokaler som genom åren hyst flest par, nämligen Lillområdet, Håslövs ängar, Hovby ängar och Rinkaby/Horna ängar.

Rödspoven

Rödspoven lägger helst sitt bo i efterbetade slåtterängar, om sådana finns. Holländska undersökningar visar att idealgräshöjden är ca 10 cm. Av sammanställningar från revirkarteringarna som gjordes i början på 1990-talet framgick tydligt att rödspoven favoriserade slåtterängar som efterbetats. Det innebar att ängarna var väl nerbetade på hösten och sedan hade en återväxt under våren som resulterade i lagom och varierad gräshöjd inför äggläggningen, beroende på bl a växtartssammansättning (Cronert 1992). Icke efterbetade slåtterängar ratades i stor utsträckning av flertalet arter, medan betade strandängar utnyttjades i mindre utsträckning (om det fanns möjlighet att välja efterbetade slåtterängar). Efter kläckningen för rödspoven gärna sina ungar i ännu inte skördade slåtterängar.

I figur 2 redovisas antalet rödspovar på olika strandängar under perioden 1990-2012. Under åren 1986-1989 fanns bara 8-10 par rödspov kvar på Håslövs ängar. Det hade skett en rejäl minskning från de 33 par som fanns 10 år tidigare. Under 1990-talet ökade arten för att nå ett nytt maximum på ca 30 par 2003. Därefter har den minskat, med kraftigaste minskningen under senare år, till en bottennivå med 3 par 2012. En viss återhämtning skedde 2013 då 6 par hittades.

För Hovby ängars del finns begränsade uppgifter från tiden före 1990, men helt klart är att antalet par, ca 23, under både 1990 och 1993 var oväntat högt. Medan arten fortsatte att öka fram till 2003 på Håslövs ängar, minskade den snabbt på både Hovby ängar och Rinkaby/Horna ängar, från 23 till 9 par respektive från 10 till 0 par, mellan 1993 och 2009 .

Den enda lokal som varit förhållandevis stabil sedan 1990-talets början är Lillområdet. Här har antalet rödspovar legat mel-

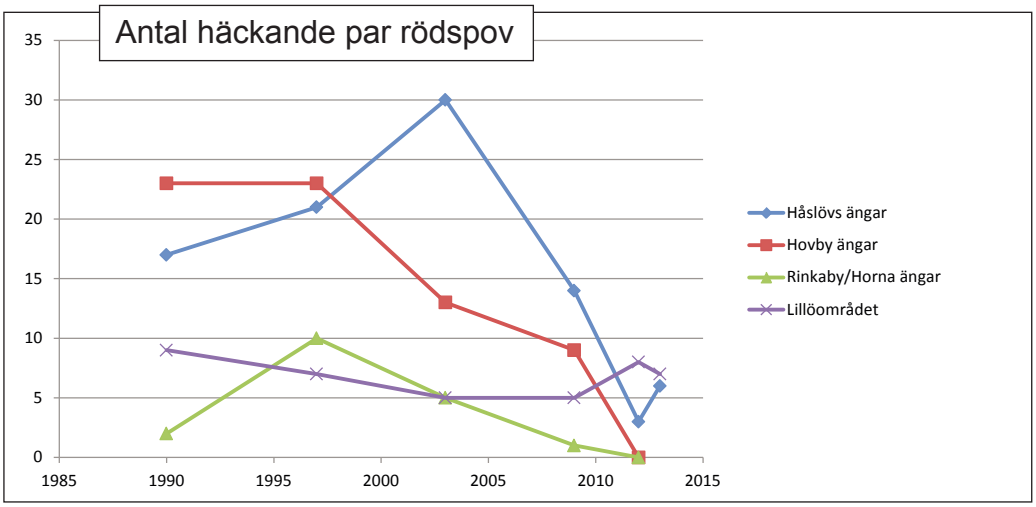

Figur 2. Häckfågelkartering av rödspov på fyra strandängar i Vattenriket 1990-2012 (2013).

lan 5 och 9 par under hela perioden och någon tydlig trend kan inte urskiljas.

Den för samtliga lokaler sammanlagda minskningen mellan toppåret 1997 och 2012 uppgick till 80%.

De årliga simultanräkningarna ger en mer detaljerad bild över förloppet under senare år och visar en kraftig nedgång, ja faktiskt en halvering från 20 till 10 par, mellan 2011 och 2012. Det är en dramatisk minskning mellan två år, vilket är förvånande för en så långlivad art som rödspoven. Det är så att man funderar på om Vattenrikets rödspovar emigrerat och bebor andra (inte alltför avlägsna) häckningslokaler. Faktum är att den torra våren 2011 samlades en stor del av beståndet (ca 30 av 40 fåglar) i de då få återstående vätorna på Isternäset i slutet av maj, för att några dagar senare ha försvunnit från lokalen och våtmarksområdet. Kanske valde många att inte komma tillbaka 2012?

Ett par noteringar från simultanräkningen och spontanrapporteringen på Artportalen 2013 förtjänar att lyftas fram. Under simultanräkningen noterades två rödspovspar på Hovby ängar. Från Artportalen framgår att åtminstone tre fåglar var kvar till den 7 maj. Från Artportalen framgår också att ett rödspovspar uppehöll sig vid Pulken så sent som den 11 maj.

Sammantaget visar de senaste årens inventeringar att det går dåligt för rödspoven. Inventeringsmetoderna som används visar i huvudsak antalet revirhävdande par, inte hur många som verkligen genomför häckning, kläcker fram och får flygga ungar. Genom extra inventeringsbesök de senaste åren och spontanrapportering har vi fått indikationer på att antalet par som kläckt fram ungar varit väldigt få under 2012 och 2013. Under 2012 verkar inte ett enda par ha fått fram ungar på Håslöv. Glädjande var därför att två par varnade med ungar i juni 2013. Figur 3. På Isternäset har under de senaste åren bara något/några enstaka par varnat med ungar.

foto: Hans Cronert

Rödspov, varnande med ungar. Håslövs ängar, juni 2013.

Brushanen

Brushanen trivs också bäst på strandängar med efterbetade slåttermarker. Idealgräshöjden vid äggläggning är omkring 12 cm. När ungarna kläckts för honan helst ungarna i ännu oskördade slåtterängar. Det är svårt att hitta både bo och hona med ungar. Brushanen höll ett stabilt bestånd på ca 35 honor under 1990-talet med förekomst på Håslövs ängar, Hovby ängar och Lillområdet. Under 2000-talet gick den successivt tillbaka. Under 2009 bedömdes ca 5 honor häcka på Håslövs ängar. Därefter har inga häckningsindikationer noterats

vid inventeringarna. I Artportalen finns rapporterat fynd som kan indikera någon enstaka häckande hona efter 2009. Arten får betraktas som utgången.

foto: Hans Cronert

Brushanens sista spelplats på Håslövs ängar. Tre hanar spelar på kullen i början av maj 2008.

Sydlig kärrsnäppa

Sveriges i princip sista inlandshäckande sydliga kärrsnäppor fanns kvar i Vattenriket i litet antal i början av 1990-talet. De ökade inledningsvis från ca 6 till ca 12 par, med häckförekomster på Håslövs ängar, Hovby ängar och Isternäset. Efter 1997 har den successivt gått tillbaka och den sista revirhävdande hanen noterades på Håslövs ängar vid inventeringen 2009.

foto: Hans Cronert

En av de sista revirhävdande sydliga kärrsnäpporna på Håslövs ängar, maj 2008.

Storspov

Storspoven trivs i lite högre och tuvigare strandängsvegetation. Den har stora revir som ofta täcker både strandäng och anslutande åkermark. Den kan även häcka i betydligt torrare marker, utan anknytning till våtmarker.

Arten visar samma mönster som övriga arter, dvs en topp 1997 och därefter en minskning med ca 50%. Storspoven är den art som sammantaget minskat minst under perioden.

Rödbena

Rödbenan finns i både betade och slåttrade strandängar. Det är viktigt att det dels finns tuvor eller slåtterängar med lite högre gräs att gömma boet i, dels finns blöta födosöksområden under hela säsongen. Den för ofta sina ungar till blöta kortbetade eller upptrampade svackor för födosök.

Rödbenan har inom de sju jämförda områdena minskat med ca 60% sedan toppåret 1997, från 105 par till 40 par 2012. Medan Håslövs, Hovby och Rinkaby/Horna ängar minskat från mellan 17-26 ner till mellan 4-6 par (i snitt -77%), är förändringen betydligt mindre på Lillöområdet där antalet bara sjunkit från 19 till 14 par (- 26%).

Tofsvipa

Tofsvipan föredrar kortbetade strandängar eller slåtterängar som efterbetas och har en kort grässvål vid inledningen av häckningen. Den lägger gärna sitt bo i driftvallen efter vinterns högvatten.

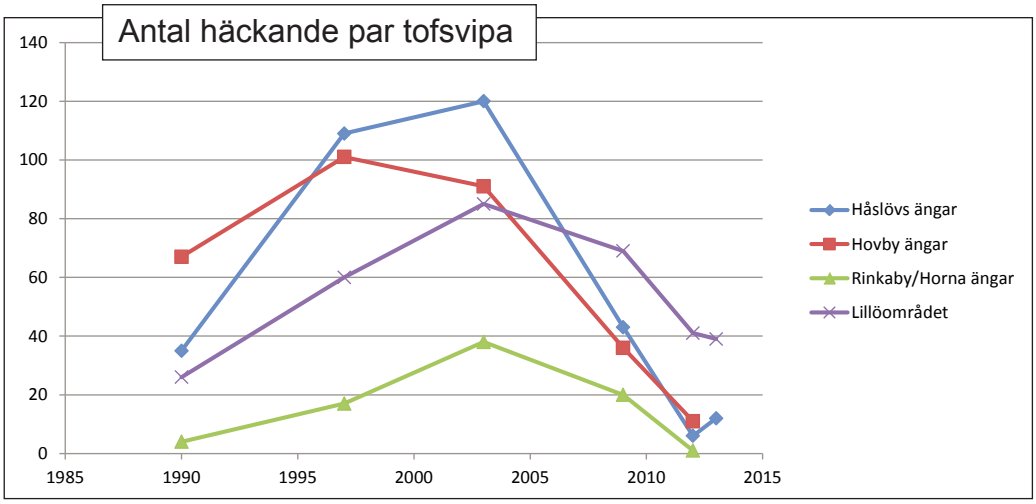

Figur 6. Häckfågelkartering av tofsvipa på fyra strandängar i Vattenriket 2012-2012 (2013).

Efter en fördubbling mellan 1990 och 1997 och en fortsatt ökning till 2003 har tofsvipan minskat med närmare 80%. Speciellt kraftig var minskningen mellan 2009 och 2012.

Minskningen är mest dramatisk på strandängarna kring Hammarsjön. På Håslövs ängar, Hovby ängar och Rinkaby/Horna ängar har arten mellan 2003 och 2012 minskat med 90-95%. På Lillöområdet har det skett en halvering, men fortfarande fanns det fler tofsvipor 2012 och 2013 än 1990. Figur 6.

Diskussion av orsaker till tillbakagången

Orsaken till tillbakagången av strandängsvadare i Vattenriket och andra sydsvenska strandängar är komplex och sannolikt är det flera faktorer som på olika vis samverkar. Många orsaker har föreslagits och diskuterats, bland annat den generella minskningen och fragmenteringen av häckningsmiljöer på internationell, regional och lokal nivå, ökad predation från allt fler, såväl fyrfota som bevingade predatorer, och alltför kraftigt betade strandängar (orsakat av nötkreatur och gäss) resulterande i sämre skydd och mindre tillgång på föda åt ungarna.

Lokalt har också den extrema sommaröversvämningen 2007 förmodats ha betydelse genom avdödning av gräsvegetationen, trampskador på marken och ansamling av humus- och järnslam på strandängarna. Lokalt ökad förekomst av torra vårar och mindre eller kortvarigare översvämningsperioder har också diskuterats.

Olika strandängar kan i varierande utsträckning påverkas av de olika faktorerna. I det följande kommenteras några olika tänkbara orsaker till den tillbakagång vi sett hos strandängsvadarna på Vattenrikts strandängar under den senaste 10-årsperioden.

I sammanhanget bör också nämnas att när

väl beståndet börjat minska så kan sårbarheten öka ytterligare genom att det ”gemensamma luftförsvar” som exempelvis rödspovar och tofsvipor utövar mot ägg- och ungrövande predatorer försämras med färre fåglar.

- **Minskning av viktiga vadarbestånd i nordvästra Europa**

Det har skett en generellt kraftig minskning av arealen och en fragmentering av våta hävdade gräsmarker lämpade som häckningsmiljöer för vadarfåglar (ur ett internationellt, nationellt och lokalt perspektiv). Rödspovarna på strandängarna i södra Sverige utgör randbestånd av de stora häckningsbestånden i nordvästra Europa, framför allt Nederländerna. Den kraftiga tillbakagången där, från ca 100 000 par omkring 1990 till 40 000 par 2010 kan naturligtvis ha inverkat på rekryteringen av fåglar till de perifera bestånden. Vi vet inte i vilken utsträckning våra bestånd har varit självbärande. Den generella minskningen kan därför ha påverkat vadarbestånden på Vattenrikets strandängar också, trots att många åtgärder genomförts här.

- **Ändrade flyttvägar hos brushanen**

Brushanen har till stor del ändrat flyttväg på sin resa genom Europa, från övervintringsområdena i Afrika till de nordliga häckningsplatserna i taigan och på tundran i norr. På några år har antalet vårrastande brushanar i Holland minskat från ca 60 000 till mellan 5000 och 10 000. Istället har alltfler brushanar börjat utnyttja vitryska våtmarker och dessutom förskjutit tyngdpunkten på häckningsområdet österut. Arten har minskat både på sydliga slåttrade och betade gräsmarker och i naturliga häckningsbiotoper i Norrland. Under de senaste åren finns en tendens till fler rastare i Holland igen och fler häckande par i Danmark (bla Thorup 2012 och 2013). Några enstaka par har också konstaterats häcka på sydsvenska strandängar igen. De globala förändringarna i brushanens flyttningsmönster har säkert bidragit till det snabba försvinnandet i Vattenriket och det återstår att se om den nya positiva trenden håller i sig och kan bidra till att vi får tillbaka arten igen.

- **Predatorer**

Det finns många fågel- och däggdjursarter som gärna tar sig en munsbit av ägg och ungar på strandängen. Studier som gjorts visar att olika arter kan dominera och att detta kan förändras över tiden och mellan olika områden. Bland däggdjuren är räven och grävlingen effektivast, medan kråk- och rovfåglar av olika slag är de vanligaste fågelpredatorerna.

En bidragande orsak till ökningen av strandängsvadare i början av 1990-talet kan, utöver de restaureringsåtgärder som utfördes då, ha varit rävskabben som då höll rävbeståndet på en lägre nivå. Enligt Lennart Valdemarsson (brukare på Håslövs ängar och jägare) märktes detta tydligt på rådjursbeståndet som bl a i anslutning till Håslövs ängar var starkt och producerade många ungar. Under senare år har räven kommit tillbaka och allt färre rådjurskid överlever, vilket också spår utanför den röde jägarens lya avslöjar. Det är rimligt att tro att rävens återkomst påverkat vadar-

bestånden också, men det är omöjligt att veta i vilken omfattning.

Förekomster av träd och högre buskar bidrar till både boplatser och utkiksplatser för kråkor. Vi har inga uppgifter om antal och förändringar, men att kråka, korp, kaja med flera arter plockar ägg och småungar är vi många som bevittnat. Figur 7. Bruna kärrhöken och gladan har ökat jämfört med för några decennier sedan och båda utövar predationstryck på vadarfåglarna. Detsamma gäller pilgrimsfalken. Det blev väldigt tydligt under de år (2010-2012) den häckade på Vattentornet i Kristianstad. Resterna av flera gamla rödspovar hittades i bolådan. Även om dessa falkar inte längre finns kvar, så finns övervintrande och rastande fåglar i strandängsområdena långt fram i april och som därmed utövar predationstryck på de häckande vadarfåglarna.

foto: Hans Cronert

Kråka som tjuvat ett tofsvipägg på Håslövs ängar.

Även om det sammanlagda predationstrycket är stort och begränsar antalet ungar som kommer på vingarna, känns det inte troligt att predatorerna är den enda eller huvudanledningen till den omfattande och snabba minskning som skett av vadarbeståndet under senare år. De vuxna fåglarna är långlivade varför den snabba minskningen snarare indikerar att de av någon anledning lämnat området.

• Torra vårar och mindre vätor

Minnet är kort och det är svårt att komma ihåg när vi hade en rejäl och ur vadarfågelsynpunkt varaktig våröversvämning senast. Optimalt är en översvämning på 0,8-1,2 meter över havet i slutet av vintern (mätt vid fast mätpunkt i Helgeån vid Barbacka, Kristianstad) som saktar klingar av, för att nå sommarlågvattennivå kring havsytenivå vid midsommartid. Då garanteras viktiga födosökspartier som är fuktiga eller vätor som finns kvar under hela häckningsäsongen.

I några av redovisningarna av tidigare häckfågelinventeringar presenteras hur våren har varit och man får en känsla av att vårar med mer begränsade översvämningar, ofta följda av torka som gjort att viktiga blötor snabbt torkat upp, dominerat sedan den ”perfekta” våren 1997. Det var denna vår vi hade flest vadare på Vattenrikets strandängar.

Några tydliga tendenser att vårarna blivit torrare under perioden 1990–2012 har dock inte kunnat skönjas vid de analyser av väder- och hydrologiska data som gjorts (Gunnarsson et al 2013). Möjligen kan

man säga att vårarna i början av 1990-talet var relativt torra för att följas av våtare vårar under andra halvan av 1990-talet och att 2000-talet återigen haft torrare vårar. Några säkra uttalanden om eventuella långtgående förändringar som kan ha påverkat vadarnas livsmiljöer eller häckningsframgång går därmed inte att göra.

Torra vårar påverkar vegetationen (tillväxthastighet och mängd/höjd) på betes- och slåttermarken. Studier från Håslövs ängar den torra våren 2013 visar att tillväxten var sen och långsam (Gunnarsson opubl.). Vid tidpunkten när rödspoven normalt lägger sina ägg (slutet av april – början av maj) var gräshöjden på de undersökta ängarna otillräcklig, 5-7 cm, mot önskvärda ca 10 cm. Erforderlig gräshöjd uppnåddes inte förrän i mitten-slutet av maj/början av juni. Den torra våren, tillsammans med begränsad våröversvämning har sannolikt bidragit till detta.

- **Sommaröversvämningen 2007 med avdödning av vegetation och avsättning av järn-/humusslam**

I början av juli 2007 steg vattnet i Helgeån till ca 1,75 meter över havet och stora arealer strandängar översvämmades. Kor fick evakueras och slåttern uteblev på de flesta ängarna det året. Från invallningar kring ån transporterades utpumpat vatten med järnutfällningar och från norra Skåne och Småland transporterades humuspartiklar från skogs- och myrmarker. Detta bidrog gemensamt till att ett brunsvart slam bildades, som sedan avsatte sig på vegetation och mark.

foto: Patrik Olofsson/N

Håslövs ängar 11 maj 2008. Partier med död eller påverkad vegetation pga sommaröversvämningen 2007 syntes tydligt

Nästkommande vår och sommar, 2008, hade mycket vegetation dött eller fått försämrad vitalitet. Det var framför allt vegetation kring tuvutåtelzonen som påverkats och dåligt stått emot sommaröversvämningen. Partier med död eller påverkad vegetation syntes tydligt på bl.a Håslövsängar och Isternäset. På Håslöv var stora delar av västsidan utslagen året efter (se bild föregående sida). Fortfarande ser man sviter av översvämningen genom att den mosaikartade tuvtåtelzonen med tuvtåtel i form av sämre betade tuvor ännu inte återhämtat sig eller järn-/humuspåverkat slåtterängsgräs. Figur 9.

På Isternäset kunde man se översvämningens vegetationsavdödning på mer eller mindre smala bårder som fortfarande i viss mån var urskiljbara 2012. Figur 10 och 11. Även partier med kraftiga tuvtåteltuvor förändrades drastiskt på Isternäset. Tuvorna slogs ut och försvann efter ett par år. De har börjat återhämta sig så sakteliga nu. Påverkan av järn-/humusfärgat slam har varit tydlig flera år efter översvämningen. Figur 12.

foto: Hans Cronert

Figur 9. *Järn-/humusslampåverkat slåtterängsgräs vid plattformen på Håslövs ängar 29 april 2011*

foto: Patrik Olofsson/N

Figur 10. *Isternäset 11 maj 2008.*

foto: Hans Cronert

Figur 11. *Fortfarande våren 2012, såg man spår av sommaröversvämningen 2007 i form av bruna bårder med svagare utvecklad strandängsvegetation. Bild på de centrala blötorna på Isternäset tagen från Vattentornet i Kristianstad 24 maj 2012.*

foto: Hans Cronert

Figur 12. *Järn-/humuspåverkad vegetation på Isternäset 9 maj 2011.*

Ytterligare ett exempel kan vi se från Åsums ängar, där en stor del av betesmarken nordost om fågeltornet var kraftigt påverkad våren 2008. Figur 13.

foto: Hans Cronert

Figur 13. *De betade strandängarna på Åsums ängar påverkades kraftigt av sommaröversvämningen 2007. Bilden är tagen den 24 april 2008 från fågeltornet, mot Kristianstad (CSK i bakgrunden).*

Utslagen vegetation och vegetation med påverkad vitalitet påverkar rimligen återväxten under betessäsongen, vilket kan innebära ett totalt sett hårdare betestryck om inte lantbrukaren kompenserat för detta genom att ha färre kor. Dock kan även rastande och häckande gäss under våren bidra till att hålla tillbaka vegetationstillväxten (se nästa avsnitt!). Den av sommaröversvämningen påverkade gräsvegetationen kan också medföra att vegetationstillväxten på våren går långsammare på slåtterängarna, vilket i sin tur kan innebära sämre förutsättningar att gå till häckning för de arter som föredrar/kräver viss höjd för att lägga sina bon.

Några studier som specifikt visar hur vegetationstillväxten påverkats av sommaröversvämningen har inte gjorts. Studier av vegetationstillväxten på slåtter- och betesängar på Håslövs ängar under 2013 visar att vegetationstillväxten var kraftigt tillbakasatt (Gunnarsson opubl.), vilket kan förklaras av att vi haft en torr vår, möjligen också begränsad gödslande vinteröversvämning och att vitaliteten fortfarande var påverkad av sommaröversvämningen 2007.

I olika sammanhang har också intensivt och utdraget efterbete förts fram som bidragande orsak till den minskade vegetationsåterväxten på våren. Det kan vara så, men det intensiva och utdragna betet kan också ha bidragit till försämrad återhämtning av slåtterängsgräset efter sommaröversvämningen 2007.

Ytterligare en faktor har förts fram som bidragande orsak till försämrad gräsåterväxt på den efterbetade slåtterängen. Det är tendensen till att ängar huggs med allt kortare stubb, med motivet att överhuvudtaget få ut någon ihopsamlingsbar skörd på de allt korvuxnare slåtterängarna. Detta får till konsekvens att slåtterkrossen vid ojämn-

heter i marken går i backen och river upp grässvålen. Jag har själv uppmärksammat det på flera ängar i sommar och fått samma kommentar av andra personer.

Som nämnts tidigare avsattes järn- och humusslam på strandängarna i Vattenriket samband med sommaröversvämningen 2007. Slam i vegetation och vätar kan påverka både vitaliteten av vegetationen (eventuell toxisk inverkan och inbindning växtillgänglig fosfatfosfor i hårt bundet järnfosfat) och förekomsten av småkryp/evertebrater som utgör föda för vadarna. Framför allt ungar av tofsvipa och rödbena söker gärna föda i vätar och fuktiga dikeskanter.

Vid studier på Isternäset, Håslövs ängar och Pulken 2012, bedömdes Isternäsets vätar vara kraftigt påverkade av järn-/humusslam med låga förekomster av vattenlevande evertebrater som resultat (Gunnarsson et al 2013). Även den centrala väten på Håslövs ängar (Ålakärr) var sannolikt påverkad. Däremot verkade den centala väten vid Pulken vara frisk och vital, både i fråga om vegetation, liksom i fråga om artsammansättning och mängd evertebrater samt förekomst av vadarfåglar. Detta stämmer också med att översvämningens intensitet/höjd och varaktighet, drabbade områdena kring Kristianstad betydligt hårdare än de kustnära strandängarna vid Yngsjö.

Inventeringsresultaten visar att vi haft den kraftigaste minskningen av vadare på strandängarna kring Hammarsjön. Vi har en god bild över hur sommaröversvämningen påverkade ängarna på Håslövs ängar. Bilden är sämre för övriga strandängar kring Hammarsjön. Hovby ängar och Rinkaby/Horna ängar har gemensamt med Håslövs ängar att de är förhållandevis flacka, med en stor areal som ligger i tuvtåtelzonen, dvs den zon som drabbades så hårt på Håslöv. Det är också på denna nivå som huvuddelen av slåtterarealen finns. Det är troligt att slåtterängarna, som varit de viktigaste häckningsmiljöerna för rödspov och brushane, påverkats och därmed bidragit till att dessa arter drabbats extra hårt kring Hammarsjön.

På Isternäset, Lillöområdet, har rödspoven och rödbenan pendlat kring en relativt stabil nivå, medan tofsvipan har minskat, men inte så kraftigt. På Isternäset, som är förhållandevis kuperat och helt utgörs av betesmark, har möjligen en något större andel av arealen klarat sig från översvämningen. Lillöområdet har kanske också återhämtat sig snabbare och stått emot de senaste årens vårtorka bättre genom jordarten här utgörs av lera. Strandängarna kring Hammarsjön är till stor del överlagrade av tunna, torkkänsliga sandlager. Vid Pulken håller både tofsvipa och rödbena ställningarna, om än med ganska stor variation. Vid Pulken, som ligger nära Helgeåns utflöde i havet, var sommaröversvämningen av ån 2007 relativt begränsad i både höjdled och tidsutdräkt.

I figur 14 har häckningsreviren på den västra, värst påverkade delen av Håslövs ängar prickats in för rödspov respektive tofsvipa. Figuren antyder att det några år efter översvämningen skett en kraftig minskning av antalet revir och hur dessa är placerade.

De strandnära betespartierna mot Hammarsjön och de efterbetade slåtterängarna väster om den centrala väten var tidigare mycket viktiga häckningsområden för både rödspov och tofsvipa. De står numera i det närmast tomma. De revir som finns kvar i den här delen av Håslövs ängar är koncentrerade till den betade centrala väten och de efterbetade slåtterängarna i söder. Det är lätt att förstå att rödspoven övergivit de kortvuxna västra delarna av Håslövs ängar. Däremot hade man förväntat sig att tofsvipan, som är mer gynnad av kortvuxen vegetation, skulle vara mer opåverkad eller till och med gynnas.

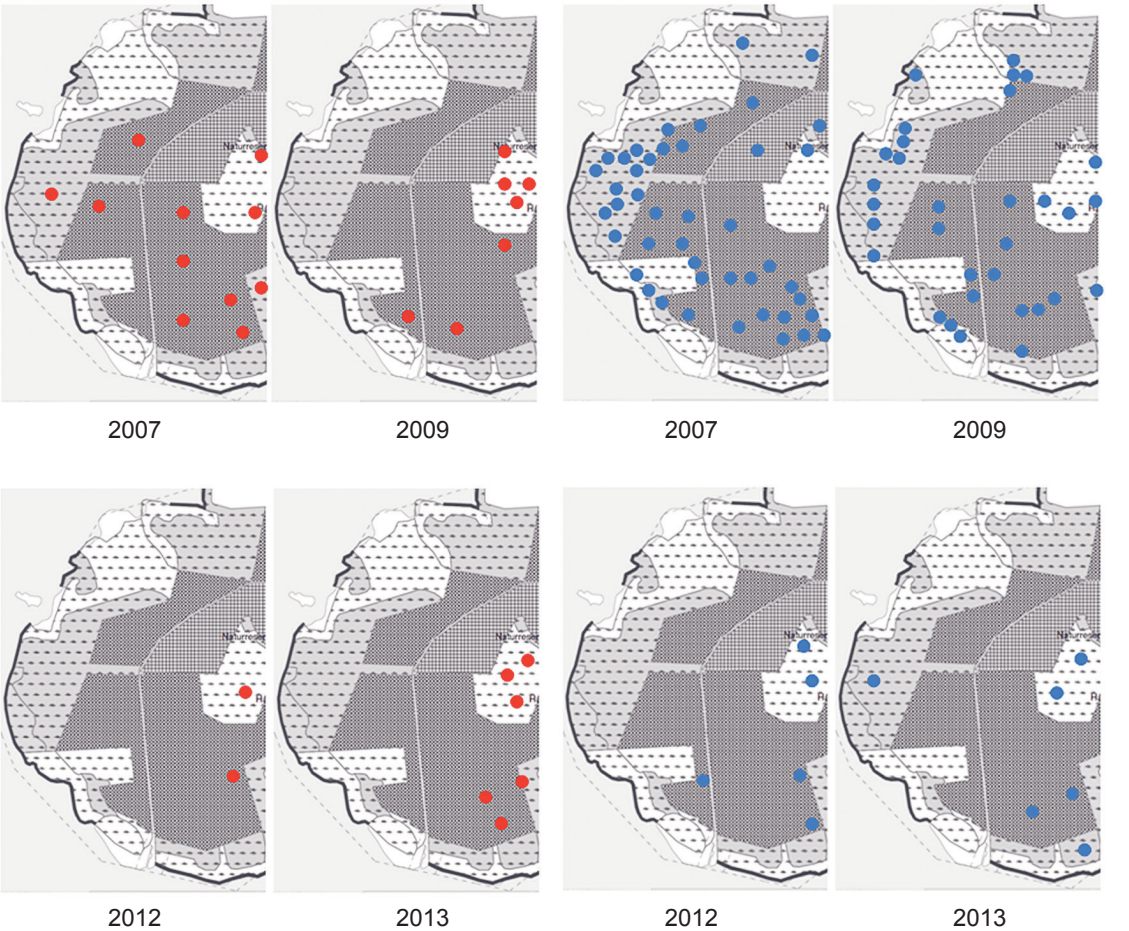

Figur 14. *Placering av revircentrum för rödspov och tofsvipa på västra delen av Håslövs ängar 2007-2013*

foto: Hans Cronert

Figur 15. *Slättängsgräset växer långsammare och avkastar mindre hö än tidigare.*

Detta antyder att översvämningen påverkat ängarna på Håslöv och andra strandängsområden kring Hammarsjön på ett sätt som vi inte har kunskap om och kan förstå idag.

• Intensivt grågåsbete på våren

Ökad förekomst av grågäss och milda vårar innebär att gässen kommer tillbaka tidigt och betar strandängsgräset från vegetationssäsongens början. När sedan de allt tidigare kläckta grågåskullarna söker sig upp på strandängarna fortsätter de att skapa ett hårt betestryck. Både på Håslövs ängar och Isternäset har under 2000-talet många grågåspar, med hundratals gässlingar iakttagits från april och framåt. Som exempel kan nämnas observationen av 180 par med ungar på Håslövs ängar den 15 maj 2000 (Patrik Olofsson opubl.). Från häckfågelkarteringsprotokollen kan nämnas observationerna på Håslövs ängar av 77 grågåsukullar den 8 maj 2009 och 71 kullar den 14 maj 2012.

Gåsbetet innebär att betesmarken tuktas hårt och att slåtterängen inte kommer igång att växa. Det innebär därmed ett försämrat skydd för vadare som häckar på betesmark och att slåtterängens attraktivitet som häckmiljö för rödspov och brushane försämras. I samband med häckningssäsongen 2007 framfördes farhågor kring gässens vårbete och det presenterades exempel på hur det påverkade exponeringen av vadarbon (Cronert 2008).

Antalet häckande grågäss har minskat under senare år (Olofsson 2012) och efter de senaste två hårda vintrarna har antalet vårbetande grågäss och gåspar med gässlingar varit fåtaliga på strandängarna (Nils Kjellén muntl., Gunnar Gunnarsson opubl.). Förändringen är extremt stor för Håslövs ängars vidkommande. Under 2013 års häckfågelkartering noterades bara en enda betande grågåskull här!

Sammanfattande slutsatser

Man kan sammanfattningsvis konstatera att vadarna på Vattenrikets strandängar minskat både kraftigt och snabbt på flera av strandängarna. Minskningen utgörs rimligen både av en reell minskning orsakad av att färre ungar blivit flygga och kunnat ersätta frånfället av vuxna fåglar, men sannolikt också av att fåglarna aktivt undvikit att häcka på strandängarna.

En minskning från 43 till 6 par tofsvipa på Håslövs ängar på tre år måste bero på att fåglarna inte finner lokalen lämplig och därför övergivit den. Vadarna är långlivade fåglar och en plötslig ökad dödlighet av gamla fåglar som förklaring till minskningen är inte trolig. Samma sak gäller rimligen också för rödspoven, som minskade från 14 till 3 par på Håslövs ängar mellan 2009 och 2012.

Jämför man de fyra redovisade lokalerna finner man att alla uppvisar en långsiktig minskning av vadarbestånden. Lillöområdet avviker dock och antalet rödspovar är här tämligen oförändrat över tiden. Tofsviporna har minskat här, men inte alls lika dramatiskt. Samma gäller för Lillöområdets rödbenor. Hammarsjölokalerna uppvisar ett mer likartat mönster och minskningen av både tofsvipa och rödspov är här mycket kraftig och har möjligen också accelererat under de senaste åren.

Det är omöjligt att leda i bevis men jag tror att den extrema sommaröversvämningen 2007 är den enskilda faktor som slagit hårdast och haft störst betydelse för att påskynda tillbakagången av de redan vikande vadarbestånden.

Den sammantagna effekten av översvämningen skulle då vara försämrad vitalitet hos strandängsgräset, vilket skapar en hårdare avbetad yta på betesmarkerna och mindre tuvighet genom att den viktigaste tuvbildande arten tuvtåtel slogs ut väldigt kraftigt och ännu inte återhämtat sig fullt ut. På de efterbetade slåtterängarna kan den kvardröjande effekten bidra till att slåtterängsgräset växer långsammare och inte hinner nå tillräcklig höjd inför framför allt rödspovens och rödbenas häckning.

Vätarna på Isternäset och Håslövs ängar visar kvardröjande påverkan av humus-/järnslam som påverkar vegetationen och förekomsten av viktig evertebratföda till vadarungar, speciellt rödbena och tofsvipa. Hur läget är med vegetationstillväxten på slåtterängarna och hur vätarna fungerar på ex.vis Hovby eller Rinkaby ängar har vi ingen kunskap om.

Ett antal torra vårar med begränsad vårvinter översvämning kan också bidra till att vegetationstillväxten begränsas och försenas och att fuktsvackornas utbredning blir mindre och dessutom snabbt torkar upp.

År med milda vintrar har inneburit många betande grågäss från vegetationssäsongens början. Tillsammans med och ett stort antal kläckta grågåskullar har det påverkat vegetationstillväxt, begränsat mosaik och tuvighet på betesmarken och bidragit till att gräset på de efterbetade slåtterängarna inte uppnått erforderlig höjd inför äggläggningen. Om trenden med kallare vintrar och färre häckande grågäss håller i sig kan grågässens beteseffekt minska. Å andra si-

dan finns risk för att de ökande bestånden av vitkindade gäss kan medföra hårt bete, något man erfarit både vid Landö-kusten, på strandängarna söder om Malmö och på efterbetade slåtterängar i Holland.

Rävskabbens försvinnande har sannolikt varit negativ för vadarna, liksom att antalet bevingade predatorer ökat. Vi har dock inga data på hur predatorpåverkan ser ut i vårt område, men vet genom erfarenheter från många andra håll att den kan ha stor inverkan på häckningsframgången.

foto: Hans Cronert

Rödspoven går gärna med sina ungar i de upptorkade slåtterängarna efter kläckningen i maj-juni.

Kan man motverka de negativa effekterna och vända den negativa utvecklingen för strandängsvadarna?

Effekterna av sommaröversvämningen 2007 är svåra att göra något åt. Vi ser fortfarande hur järnslam som sedimenterat på ängarna flyter upp i samband med att de ställs under vatten. Slammängderna i svackorna på Isternäset är sannolikt betydande. Glädjande är dock att vegetationen i den kraftigt påverkade tuvtåtelzonen börjat återhämta sig på flera strandängar.

- Vi får hoppas på några år med vinteröversvämning som göder (och inte brunslammar) ängarna, med varaktighet som i kombination med nederbörd gör att fuktigheten kan bibehållas över hela häckningssässongen.

- Vi får också hoppas på att antalet vårrastande och häckande gäss håller sig på en låg nivå. Skulle gässen öka i antal, bör man överväga skrämnings- eller decimeringsåtgärder, vilket tillämpats framgångsrikt i Holland och Tyskland.

- Eftersom frågan om betestryckets hårdhet diskuteras, kan det vara värt att pröva att sänka detta inom några områden. Dock vet vi att sänkt betestryck snabbt gör att starrvegetationen tar överhand och att den viktiga blå bården mot blöta svackor och vattendrag växer igen och blir otillgänglig som födosöksmiljö för vadarna. När tuvtåteln återhämtar sig alltmer måste man också vara uppmärksam på denna. Både vasstarr och tuvtåtel innehåller kisel som gör växterna mindre attraktiva att beta ju äldre och storvuxnare de blir.

  En kortare betesperiod kan vara positiv för att minska risken för trampskador både på betesmarken och den efterbetade slåtterängen. Betesnyttan sent på hösten är också begränsad.

- Om ett minskat betestryck eller en kortare betesperiod på de efterbetade slåtterängarna skulle ha en positiv effekt på gräsutvecklingen och vadar-

häckningarna på Håslövs ängar är inte säkert, men värt att pröva. Tidigare erfarenheter visar just att en väl nerbetad slåtteräng, där gräset får tillväxa från vegetationssäsongens början till fåglarna börjar äggläggningen, varit den mest eftertraktade häckningsmiljön (Cronert 1992). Hur intensivt efterbetet bör vara eller hur sent det kan pågå för att vara optimalt vet vi dock ingenting om.

Den slåtteräng som inte efterbetas på Håslövs ängar (nordväst om centrala blötan) har inte attraherat häckande vadare, vare sig tidigare, när det fanns gott om fåglar på ängarna eller nu när fåglarna är fåtaliga. Det kan bero på att den är generellt lågläntare och blötare än flertalet andra ängar på Håslöv och därmed mindre attraktiv att placera boet i. Flertalet arter undviker dock att häcka i slåtterängar som inte efterbetats eftersom de har en gammal gräsförna från året innan, (som hunnit växa till sig från slåttern i juli vegetationssäsongens slut i oktober). Dock skall påpekas att denna äng under våren brukar fungera som viktig födosökslokal för vuxna vadare av olika arter.

- Det är också viktigt att följa upp den uppmärksammade tendensen till lägre, grässvålsskadande slåtter.

Aktiva åtgärder

- Det skulle vara värdefullt att få fler vätar och sänkor som håller sig fuktiga längre tid, Det skulle kunna ske genom dämning av diken som leder ut vatten från ängarna, eventuell aktiv återpumpning, utsläntning av befintliga diken och fördjupning av befintliga sänkor. Det finns ett aktuellt utredningsuppdrag från Länsstyrelsen som går ut på att närmare se var denna typ av åtgärder kan vara möjliga att genomföra. Uppdraget kommer att utföras under våren 2014.

- Det är angeläget att aktivt försöka begränsa predatorerna eller försvåra för dessa. Projektmedel har sökts och också erhållits för att prova användningen av konstgjorda rävgryt vid Håslövs ängar och på Lillöområdet. I uppdraget ingår också att försöka hålla nere strategiskt olämplig träd- och buskvegetation för att minska mängden utkiksplatser för bevingade predatorer och potentiella platser för kråkor att placera sina bon.

Avslutande ord

En ny vår är i antågande och det är bara att hoppas att betingelserna blir så optimala som möjligt för strandängsfåglarna i Vattenriket. Vi hoppas kunna följa upp Lillöområdet, Håslövs ängar och Rinkaby ängar med häckfågelkartering våren 2014. Jag hoppas också det går att ideellt genomföra en ny simultanräkning av rödspov under första halvan av april.

Olika studier av forskningskaraktär har kommit igång under senare år i samverkan med Högskolan Kristianstad. Detta är mycket positivt och vi hoppas det kommer att fortsätta och också utvecklas för att förhoppningsvis ge bättre svar på vad som

händer med Vattenrikets strandängar och också vägledning till lämpliga åtgärder.

Avslutningsvis vill jag rikta ett stort tack till de som medverkat i simultanräkningarna under 2012 och/eller 2013 (Thomas Lindblad, Christer Neideman, Jan Linder, Ulf Sjölin, Greger Flyckt, Roine Strandberg, Evert Valfridsson, Carl Christian Tofte, Nils Waldemarsson, Anders Linus Larsson). Ett tack också till Nils Kjellén och Roine Strandberg som under ett eller flera år genomfört häckfågelkarteringar inom våtmarksområdet. Inventeringarna är viktiga och utgör utgångspunkt för diskussionen om vad som händer på ängarna och ett underlag för utvärdering av de åtgärder som genomförs.

Slutligen vill jag tacka Gunnar Gunnarsson, Nils Kjellén, Thomas Lindblad, Karin Magntorn, Patrik Olofsson, Pyret Oveson, Ole Thorup och Lennart Valdemarsson för att ha lämnat värdefulla synpunkter på manuskriptet.

Hans Cronert

Naturvårdssamordnare i Kristianstads Vattenrike, Länsstyrelsen i Skåne/Kristianstads kommun, hans.cronert@kristianstad.se

Referenser

Cronert, H. 1992. Slåtter, bete eller slåtter med efterbete – vilket gynnar vadarna bäst? Sammanfattning av föredrag vid Världsnaturfondens våtmarkskonferens i Vadstena hösten 1992.

Cronert. H. 2008. Håslövs ängar – inventering av hävdberoende vadare och änder våren 2007. ANSER 2008:01.

Cronert, H. 2010. Strandängsfåglar längs nedre Helgeån i Kristianstads Vattenrike 2009 – med jämförelser bakåt i tiden. Anser 2010:2, sid 79-94.

Gunnarsson, G., Hessel, R. och Richard Ottvall. 2013. Bristande födotillgång och torrare vårar på strandängarna i Kristianstads Vattenrike – möjliga orsaker till vadarnas tillbakagång? Vattenriket i fokus 2013:05. Biosfärkontoret, Kristianstads kommun.

Naturvårdsverket 1978. Biologiska inventeringsnormer, BIN Fåglar. Stockholm.

Olofsson, P. 2012. Flyginventering av grågås i Hammarsjön, Araslövssjön samt delar av Oppmannasjön och Ivösjön 10 maj 2012. Vattenriket i fokus 2012:07. Biosfärkontoret, Kristianstads kommun.

Ottvall, R. 2007. Undersökningstyp: Övervakning av fåglar på strandängar, ver 1.1 (ej slutligt antagen). Handbok för miljöövervakning. Undersökningstyp. Naturvårdsverket.

Oveson, P. 2009. Markhävdkartering 2008. Hävdtillståndet på betesmarker och slätterängar inom nedre Helgeåns våtmarksområde i Kristianstads Vattenrike. Länsstyrelsen i Skåne län. Biosfärkontoret, Kristianstads Vattenrike. Vattenriket i fokus 2009:5.

Thorup, O. 2012. Ynglefugle 2012. Tipperne. Arbejdsrapport – Vester Vedsted.

Thorup, O. 2013. Ynglefugle 2013. Tipperne. Arbejdsrapport – Vester Vedsted.

Fältpiplärkan i nordöstra Skåne 2013

Text: Patrik Olofsson

Fältpiplärkan var under 1800-talet relativt vanlig på de torra sandiga markerna i nordöstra Skåne. Nu finns bara ett fåtal revir kvar.

foto: Patrik Olofsson

Fältpiplärkan är en av nordöstra Skånes karaktärsfåglar.

Inledning

På 1800-talet häckade fältpiplärkan längs de vidsträckta kustnära dynområdena och ute på de öppna sandiga odlingsmarkerna, som ofta låg i träda. I takt med att stora arealer planterades med tall för att förhindra sandflykt och många sandfältsområden växte igen försämrades miljön för fältpiplärkan. Populationen i hela landet minskade dramatiskt och fältpiplärkan tillhör numera en av våra mest sällsynta fåglar. Idag tillhör den hotkategorin ”Starkt hotad” (EN) i den nationella rödlistan (Gärdenfors 2010).

För att följa upp artens utveckling gjordes 2013 en inventering i Skåne. Arbetet skedde på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län inom ramen för det EU-finansierade Life+ Nature-projektet ”Sand Life” och den statliga uppföljningen av skyddade områden.

Historik

Fältpiplärkan var tidigare ingen ovanlig fågel. Lundaprofessorn Sven Nilsson skriver i sin Skandinavisk fauna, Foglarna från 1858: ”På torra fält och sandhedar i det södra Sverige, är denna piplärka icke sällsynt, och på somliga ställen förekommer hon talrikt. I Skåne träffar man henne

på de flesta högländta och sandiga, med ljung och enris glest bevuxna hedar och allmänningar, så väl i kustbygderna, som i det inre af landet.” (Nilsson 1858).

Under de senaste 150 åren har utvecklingen för fältpiplärkan varit negativ. En omfattande plantering av tall på flygsandfält och magra hedmarker samt upphört åkerbruk på improduktiva sandmarker har förstört och fragmenterat gamla häckmiljöer. Även ökat kvävenedfall har bidragit till att magra ängsmarker vuxit igen.

Fältpiplärkan har inventerats i Skåne vid ett flertal tillfällen tidigare. Första gången var 1968 då 81 par påträffades. Cirka 25 par var då knutna till nordöstra Skåne (Högstedt 1969). Därefter har fältpiplärkan inventerats i Skåne 1983, 1992, 2001 och 2008. Resultaten för inventeringarna 1968-2001 visar att fältpiplärkepopulationen i Skåne varit stabil på runt 80 par 1968-2001, bortsett från toppåret 1983 då 210 revir noterades. I nordöstra Skåne, där en stor del av fåglarna noterats, konstaterades 25-34 revir under inventeringsåren 1968, 1992 och 2001 med närmare hundra par toppåret 1983. Vid inventeringen 2001 utgjorde de nordostskånska fältpiplärkorna cirka 40 % av Skånes totala population (Adolfsson 1984, Jungbeck 1992, Gierow 1994, Bergendahl 2002, Bergendahl 2008). Anledningen till de höga siffrorna 1983 är att fältpiplärkan troligen hade en god period under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet. Den omfattande inventeringen täckte dessutom in stora arealer jordbruksmark. Fåglar påträffades under inventeringen 1983 även på hyggen. Det var vid denna tid gott om aktiva grustag runt om i bygden och det fanns fortfarande kvar öppna sandiga fält, inte minst militära övningsfält med hög aktivitet av bandfordon. I flera områden präglades markerna även av ett mindre bevattningsintensivt jordbruk.

Mellan 2001 och 2008 halverades populationen i Skåne från 79 till 42 revir. Säsongen 2008 påträffades ytterligare en handfull revir längs Hallandskusten och vid senaste inventeringen fanns det således sannolikt inte mer än 50 revir i hela Sverige. Det faktum att en stor del av reviren verkar bestå av oparade hanar gör situationen för fältpiplärkan ännu mer prekär. (Bergendahl 2002 och Bergendahl 2008).

Metod

Merparten av fältarbetet skedde under maj-juli . Kortare kompletterande besök, för att följa upp häckningar och kolla efter flygga kullar, gjordes fram till början av augusti. De 18 utvalda lokalerna utgjordes främst av områden som haft fältpiplärkor 2008 och 2001 men även ännu äldre lokaler som inte hyst fåglar sedan 1980- och 1990-talen ingick bland de inventerade lokalerna. Lokalernas storlek var högst varierande, från små grustag och mindre partier med torra ängsmarker på några hektar, till stora områden som kuststräckan Åhus-Juleboda. När det gäller de största områdena delades dessa upp i mindre delområden.

Inventeringen skedde genom ”Förenklad revirkartering för jordbruksmark” (enligt Naturvårdsverkets normer, Version 1:1 2012-05-28). Vid besöken strövades lokalerna sakta genom med täta stopp för kikarspaning. I de fall inga fåglar notera-

des spelades fältpiplärkans sång upp med följd att lokalens eventuella fåglar började sjunga. I de fall fåglar redan sjöng på lokalen spelades ingen sång upp.

Observationerna av fåglar var i huvudsak av två kategorier; sjungande oparade hanar och noterade par med någon form av häckningskriterie. Samtliga lokaler med fältpiplärkor (sjungande hanar, födosök och boplatser) registrerades med GPS (RT90). Vädret under inventeringsperioden var inledningsvis blåsigt och något ostadigt men senare stabilt under större delen av juni och juli med många bra inventeringsdagar då det rådde lugnt och soligt väder.

Fältpiplärkan i nordöstra Skåne

I nordöstra Skåne har fältpiplärkan under senare tid framför allt hållit till i området kring Ripa-Åhus, på Rinkaby skjutfält samt längs kusten söder om Åhus ner till kommungränsen. Häckmiljön utgörs framför allt av sandig hedmark och kustnära dynlandskap. Resultatet för inventeringen 2013 visar att fältpiplärkans tillbakagång fortsatt. Totalt påträffades 8 revir; 3 revir i inlandet, i området Ripa-Sånnarna-Horna sandar samt 5 revir längs kusten: 1 revir Yngsjö havsbad samt 4 revir mellan Gropahålet och Tvillingaboden.

Jämfört med inventeringen 2008, då 17 revir konstaterades i nordöstra Skåne, så är det en halvering av antalet revir. Även geografiskt har utbredningsområdet krympt. Fåglarna verkar ha försvunnit från flera lokaler norr om Åhus; kustområdet (Landön-Dala) och kustnära lokaler (Rinkaby skjutfält) samt Bäckaskogs grustag. Likaså saknades fältpiplärkan vid Everöds

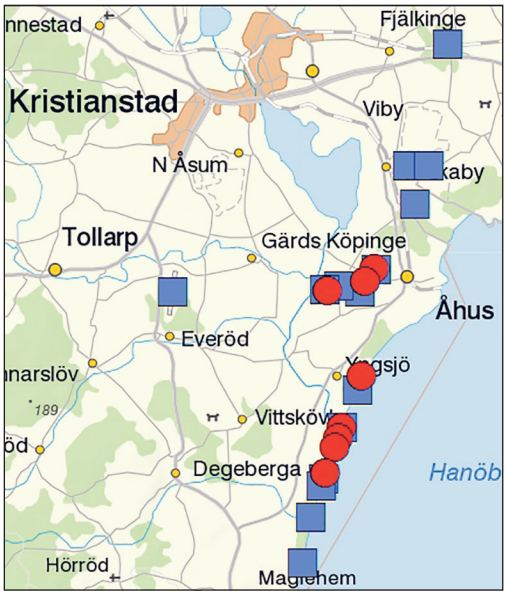

Utbredningen av fältpiplärkerevir i Nö-Skåne 2008 respektive 2013. ■ = 2008, ● = 2013

flygplats 2013. Längs kuststräckan Åhus-Kommungränsen har antalet revir minskat från 6 revir (2008) till 5 revir 2013.

När det gäller andelen säkra häckningar så noterades under 2013 häckning i 5 av de 8 reviren (62 %). Vid förra inventeringen 2008 konstaterades häckning i 8 av de 17 reviren (47 %). I princip gjordes inga försök att lokalisera bon under inventeringen. Som säkert häckningskriterie nöjde jag mig med observationer av adulta fåglar med mat i näbben alternativt utflugna ungar som matades av adulta fåglar. I reviret vid Horna grusgrop påtäffades dock ett bo. Boet låg i ett område med en mosaik av bara sandpartier och högre vegetation som delvis var av ruderatkaraktär med getväppling, enstaka lupiner och låga uppslag av salix.

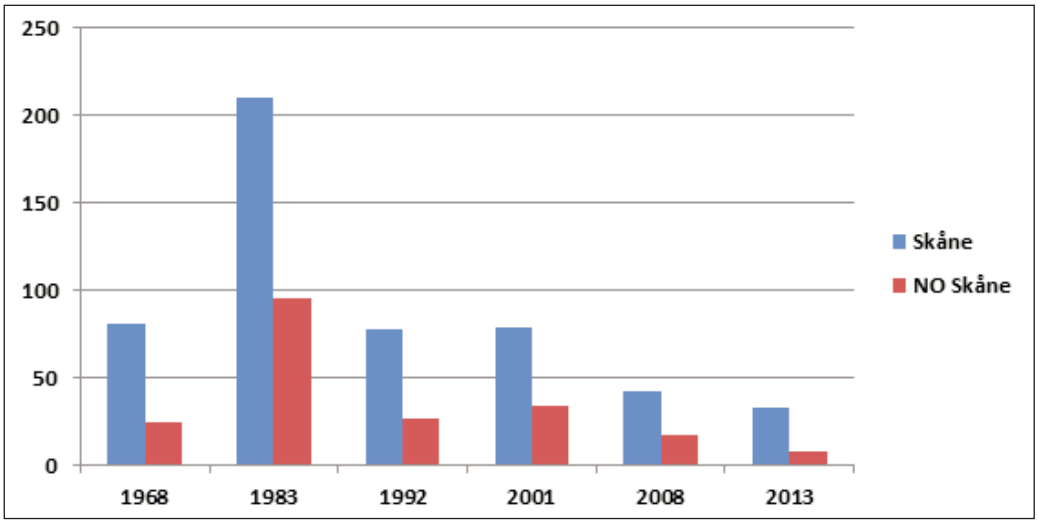

Figur 1. Antal revir av fältpiplärka i Skåne 1968-2013.

Själva boet var placerat under en liten salixplanta där de överhängande grenarna utgjorde skydd. Fyra stora ungar (pullstatus D) påträffades 12/7 och minst två flygga ungar sågs veckan därpå. Vid kontroll av boet 27/7 påträffades tre okläckta ägg. Jag utgick från att dessa var rötägg från häckningen men vid kontroll två veckor senare visade det sig att boet återanvänts för en andra kull och två nästan flygfärdiga ungar (pullstatus D) låg i samma bo.

Diskussion

Ser vi framåt så bedömer jag att nordöstra Skånes inlandslokaler står nästa på tur att förlora sina fältpiplärkor. Här har minskningen varit markant, från 9 revir 2008 till 3 revir 2013. Idag finns fåglar bara kvar kring Ripa-Sånnarna-Horna sandar och av de tre reviren noterades två i eller i nära anslutning till f.d grustag och ett revir fanns vid en motocrossbana. De torra betesmarker där fåglarna fanns tidigare har idag överlag ett alltför slutet markskikt. Öppen sand saknas nästan helt. Även de nuvarande lokalerna, vid f.d grustag, är på väg att växa igen och det krävs med all sannolikhet snabba åtgärder för att fåglarna ska finnas kvar.

Längs kuststräckan Åhus-Juleboda har antalet revir minskat något mellan 2008 och 2013. Med tanke på att hela kuststräckan hyste 12 revir vid inventeringen 2001 är det även här på plats att känna viss oro för framtiden. Numera är de kusthäckande fältpiplärkorna relativt samlade på sträckan Gropahålet-Tvillingaboden, en sträcka på cirka 3 km. Risken finns att populationen fragmenteras ytterligare.

Även om det vid kusten fanns flera fina lokaler 2013 med öppna dynområden och torr hedmark, så var avståndet mellan de olika reviren cirka 400-500 meter, vilket innebär att fler områden längs kusten måste vara lämpliga för att fåglarna ska kunna öka och återta gamla häcklokaler. Idag är stora delar av dynområdena alltför igenväxta, dels med självsådd tall och dels med gräs och strandråg.

Fältpiplärkorna vid kusten lever längs en mycket smal remsa med öppen mark (sanddyner och torr hedvegetation), utan närhet till alternativa födosöks- och häckningsmiljöer, på grund av den avgränsande tallskogen. Därför får strandzonen inte vara för smal. På de nuvarande lokalerna är strandremsan som regel minst 50 meter bred, oftast uppåt 80-100 meter bred. Förutom ett tillräckligt stort födosöksområde så är en bred strandzon sannolikt även viktig ur störningssynpunkt då de häckande fåglarna ska våga mata ungar i boet mm. även då badgäster besöker stranden.

foto: Patrik Olofsson

Nyss utflugen fältpiplärkeunge.

Patrik Olofsson

Referenser

Adolfsson K. 1984. Fältpiplärkan Anthus campestris i Skåne 1983. Anser 23:163-168.

Bergendahl, R. 2002. Förekomst av fältpiplärka i Skåne 2001. Anser 40:223-226.

Bergendahl, R. 2008. Fältpiplärka, Anthus campestris, i Skåne 2008. Länsstyrelsen i Skåne län.

Gierow, M. 1992. Fältpiplärkan i Skåne 1992. Anser 33: 97-100.

Gärdenfors, U. (ed.) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010 – The 2010 Red List of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Högstedt, G. 1968. Fältpiplärkan i Sverige 1968. Medd. från SkOF 8:28-31.

Jungbeck, U. 1992. Fältpiplärkan i nordöstra Skåne 1992. Spoven nr 4:136-137.

Larsson, K. 2007. Åtgärdsprogram för bevarande av fältpiplärka. Naturvårdsverket.

Nilsson, S. 1858. Skandinavisk fauna. Foglarna.

Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. 1999. Svensk fågelatlas. Vår Fågelvärld, Supplement 31, Stockholm.

Vårens program

Alla är hjärtligt välkomna och var inte rädda för att komma med även om ni saknar tubkikare. Alla som har låter gärna andra också titta. Undrar du över något så ring till respektive kontaktperson. Kontaktuppgifter för alla exkursionsansvariga hittar du i slutet av programmet. Ha även för vana att besöka vår hemsida där alla arrangemangen finns uppdaterade om något skulle ändras: www.spoven.com

MARS

Tor 6 mars ÅRSMÖTE MED FÅGELKLUBBEN

Det är dags för alla medlemmar att säga sitt om bl.a. vilken styrelse klubben ska ha kommande år! Vi samlas i Föreningarnas Hus i Kristianstad (strax norr om Vattentornet) senast kl. 19.00. Utöver årsmötesförhandlingar och utdelning av fågelklubbens årliga pris får vi också följa med Hans Cronert till Sibirien. Han berättar och visar bilder på temat ”Bajkalsjön - Sibiriens blå öga” från en Avifauna-resa ”under primitiva förhållanden i rubinnäktergalens, kungsfågelsångarens och guldtrastens hemtrakter”. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Lör 8 mars VÅRANING PÅ LINNÉRUNDAN

Följ med Evert Valfridsson, när han ger sig iväg från parkeringen vid naturum kl. 9.00 för ca 4 timmars strosande längs Linnérundan! Och kanske får vi uppleva de första vårtecknen för året! Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Ett arrangemang som vi gör tillsammans med Studiefrämjandet Sydost, Naturskyddsföreningen i Kristianstad och naturum Vattenriket. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Sön 9 mars SKRÄBEÅN

Nils Waldemarsson tar oss med på en traditionell tur längs Skräbeån. Samling kl. 09.00 vid Kvarnen i Nymölla – vill du samåka från parkeringen vid naturum kl. 08.30? Meddela detta till kontaktperson Linda Niklasson.

Ons 12 mars LINNÉRUNDAN I VÄNTAN PÅ VÅR

Vi tar än en tur längs Linnérundan tillsammans med Evert Valfridsson. Samling och avgång från p-platsen vid naturum senast kl. 09:00. Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Ett arrangemang som vi gör tillsammans med Studiefrämjandet Sydost, Naturskyddsföreningen i Kristianstad och naturum Vattenriket. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Lör 15 mars GÅSRÄKNING

Förhoppningsvis hoppas den obotlige våroptimisten på att det så här dags ska synas i gåsflockarna att våren är på väg! D.v.s. har övervintrande fåglar börjat ge sig iväg och bortflyttade fåglar börjat vända åter? Vi lär få reda på detta, när klubbens gåsräknare efter den här förmiddagens arbete är klara med sitt arbete. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Sön 16 mars TIDIGA VÅRTECKEN I HEMMAMARKER

Tillsammans med Linda Niklasson vandrar vi över Tosteberga ängar och letar efter tecken på annalkande vår. Samling kl. 09.00 vid p-platsen i Tosteberga. Meddela Linda om du behöver skjuts från naturums parkering kl. 08.30! Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Kontaktperson: Linda Niklasson.

Tors 20 mars VÅRDAGJÄMNING PÅ LINNÉRUNDAN

Kom till p-platsen vid naturum senast kl. 08.00 och följ med Evert Valfridsson ut i tätortsnära delar av Vattenriket. Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Ett arrangemang som vi gör tillsammans med Studiefrämjandet Sydost, Naturskyddsföreningen i Kristianstad och naturum Vattenriket. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Lör 22 mars TRANDANS MED TOFTE

Lördag 22 mars kl .14. Tranor på naturrum. Få är så bekanta med tranornas alla krumbukter som fågelkonstnären Carl Christian Tofte. Med filmsekvenser och detaljerade skisser tolkar han tranornas rörelser åt oss.

Läs mer på www.vattenriket.kristianstad.se/naturum

Lör 22 och sön 23 mars TRANSÄSONGEN STARTAR!

Är vårens budbärare lika sena som förra året? Eller är de första tranorna på plats? Har de första fåglarna kommit för att rasta i Pulken, gör vi den här helgen en försiktig start på säsongens transkådande. Vi följer upp de senaste årens tradition, där företrädare för fågelklubben är på plats under några veckor för att hjälpa besökande vid Pulken att njuta av dessa synnerligen uppskattade vårgäster. Och berättar om dessa pampiga fåglar. Fågelskådare från klubben år på plats mellan kl. 15.00 och skymning! Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Tis 25 mars TRANDAGEN – Prat efter mat

Patrik Olofsson berättar på naturum om tranor i ord och bild kl. 12.15–13.00.
Konstnären Carl Christian Tofte visar upp sitt konstnärskap kl. 13-15!

Läs mer på www.vattenriket.kristianstad.se/naturum

Ons 26 mars TIDIGA VÅRTECKEN PÅ LINNÉRUNDAN

Vi samlas kl. 08.00 och följer med Evert Valfridsson för några timmars fågelskådande över bl.a. Isternäset och delar av Härlövs ängar. Vilka tidiga vårtecken får vi möta den här förmiddagen? Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Ett arrangemang som vi gör tillsammans med Studiefrämjandet Sydost, Naturskyddsföreningen i Kristianstad och naturum Vattenriket. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Ons 26 - fre 28 mars TRANSKÅDNING I PULKEN

Har det börjat bli något drag i årets tranflyttning´? Kom till Pulken och hitta svaret tillsammans med fågelskådare från klubben, som är på plats kl. 15.00 – skymning. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Lör 29 mars STRÄCKSPANING VID KÅSEBERGA

Vi drar ner till Sydostskåne och spanar in en del av bl.a. de ejderflockar, som årligen drar förbi Kåseberga/Sandhammaren. Förhoppningsvis är det bra drag i vårsträcket den här dagen! Samåkning från naturum kl. 05.00 och från samåkningsparkeringen vid Olseröd kl. 05.30. Tänk på att det ofta blåser kallt vid havet och vi kommer att stå ganska stilla. Det behövs förstärkt matsäck denna dag och om intresse finns letar vi efter kornsparvar på vägen hem. OBS! Tillgång till tubkikare är nästan ett måste så hör av dig om du behöver låna.
Kontaktperson: Ulrika Tollgren.

Lör 29 mars TRANSKÅDNING I PULKEN

Är förhållandena goda bör det så sakteliga bli fler och fler rastande tranor i Pulken. Medlemmar i Fågelklubben är på plats kl. 15 – skymning och lotsar besökarna in i tranornas värld! Kontaktperson: Evert Valfridsson.

foto: Patrick Tollgren Lazarov

Sön 30 mars TRANSKÅDNING I PULKEN ÄNDA TILL PÅSKA!

Rastande tranor i Pulken är en tradition, som vi nu kunnat njuta av under några år. Och denna tradition tänker vi hålla fast vid! Under kommande veckor och kanske ända fram till påsk fortsätter medlemmar i fågelklubben att låta besökarna – från fågeltornet med närmaste omgivningar - få en titt på de imponerande fåglarna genom sina tubkikare! Och vi är där mellan kl. 15 och skymning, när alltså tranorna flyttar sig ner mot övernattningen närmare Helgeån och dess översvämningar i södra delen av Pulken – efter det att fåglarna matats för att hålla sig borta från lantbrukarnas nysådda fält i trakten! Kontaktperson: Evert Valfridsson.

APRIL

Ons 2 april VÅRSPANING PÅ HÅSLÖVS ÄNGAR

Vilka vårliga fåglar kan vi spana in den här förmiddagen ute på Håslövs ängar? Kom till par-

keringen här ute senast kl. 08.00 och följ med Evert Valfridsson på denna klassiska fågellokal. Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Ett arrangemang som vi gör tillsammans med Studiefrämjandet Sydost, Naturskyddsföreningen i Kristianstad och naturum Vattenriket. Kontaktperson: Evert Valfridsson. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Sön 6 april NYTT I HEMMAMARER

Tillsammans med Jan Linder letar vi efter senaste nytt på vårfågelfronten. Samling senast kl. 08.00 på parkeringen vid naturum. Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Kontaktperson: Ulrika Tollgren

Ons 9 april LINNÉRUNDAN I TIDIG VÅR

Med start från parkeringen vid naturum kl. 08.00 ger sig Evert Valfridsson iväg för att ännu en förmiddag njuta av fåglarna längs Linnérundan. Vilka är nytillskotten sedan senast? Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Ett arrangemang som vi gör tillsammans med Studiefrämjandet Sydost, Naturskyddsföreningen i Kristianstad och naturum Vattenriket. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Lör 12 april LINNÉRUNDAN I LITE MERA VÅR

Se under 9 april!

Ons 16 april INVIGNING AV ÅSUMTORNET

Fågeltornet i N Åsum har genomgått en välbehövlig renovering med bl.a. en ny utställ
här eftermiddagen är det dags för invigning av nybygget!

Läs mer på www.vattenriket.kristianstad.se/naturum

Fre 18 april LÅNGFREDAG PÅ LINNÉRUNDAN

Se under 9 april!

Sön 20 april BESÖK ÅSUMTORNET!

Öppet hus i det nyrenoverade fågeltornet kl. 08.00 - 12.00 då vi kollar in fågellivet på
Åsums ängar!

Läs mer på www.vattenriket.kristianstad.se/naturum

Sön 20 april NÅGRA PÅSKTRANOR I PULKEN?

Kanske är det dags att den här eftermiddagen runda av årets transäsong i Pulken. För de sista entusiasterna går det nog att skåda de sista av vårens och påskens tranor innan fåglarna drar vidare mot häckplatserna norröver eller ett ungfågelliv tillsammans med likasinnade! Samling på Pulken kl: 15.00. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Mån 21 april ANNANDAGPÅSK PÅ HÅSLÖVS ÄNGAR

Vi samlas på parkeringen vid Håslövs ängar kl. 07.00 och följer med Evert Valfridsson ut till

fåglarna här ute mitt i Vattenriket! Sedan viker vi förmiddagen till att samla in dagens skörd av vårliga fåglar med förhoppningsvis ganska många nyanlända flyttfåglar! Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Ett arrangemang som vi gör tillsammans med Studiefrämjandet Sydost, Naturskyddsföreningen i Kristianstad och naturum Vattenriket. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Ons 23 april LINNÉRUNDAN

Se under 9 april!

Lör 26 april LINNÉRUNDAN

Se under 9 april!

Sön 27 april ORRARNA PÅ FJÄLLMOSSEN

Hur är orrläget på Fjällmossen uppe på Linderödsåsen mellan Svensköp och Huaröd i år? Tillsammans med Evert Valfridsson går vi ut till fågeltornet här ute och tar reda på, hur det ser ut för våra skogsfåglar! Samling på parkeringen vid Fjällmossen kl. 05.00 så att vi är på plats vid tornet så nära soluppgången som möjligt! Glöm inte lite morgonfika! Kontaktperson: Evert Valfridsson.

foto: Patrick Tollgren Lazarov

MAJ

Tors 1 maj 1:A MAJ PÅ LINNÉRUNDAN

Vi satsar på att demonstrera fåglarna på Isternäset och delar av Härlövs ängar den här dagen!

Som vanligt lotsar Evert Valfridsson runt bland det som flyger och sjunger längs Linnérundan. Vi startar från parkeringen vid naturum kl. 07.00 och räknar med att vara åter vid lunchtid – helt beroende på hur mycket fåglar det finns att kolla in! Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Ett arrangemang som vi gör tillsammans med Studiefrämjandet Sydost, Naturskyddsföreningen i Kristianstad och naturum Vattenriket. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Lör 3 maj FÅGELTORNSKAMPEN

Sedan några år genomförs en fågeltornskamp mellan finska och svenska fågelskådare, där det gäller att hitta så många fågelarter som möjligt från något fågeltorn under en förmiddag. Vi väljer att lägga vår kamp till fågeltornet i Hercules, där vi är på plats mellan kl. 05 – 13! Hur många fågelarter kan vi härifrån hitta under dessa 8 timmar? Det är både en tävling mellan de olika fågeltorn, som deltar, och en landskamp mot Finland. Kom och hjälp till – ju fler ögon och öron som är på plats desto fler fåglar hittar vi!
Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Sön 4 maj FÅGELSKÅDNINGENS DAG PÅ LINNÈRUNDAN

Fågelskådningens dag på Linnérundan. Den ca 6 km långa rundan har denna dag 10 stationer som är bemannade med klubbens medlemmar mellan kl. 07.00 och kl. 13.00. Visning av ringmärkning, barnstation med pyssel, visning av Lillö borg, läten och mycket mera. Egen fika. Rundan börjar vid naturrums parkering, men till skillnad från våra vanliga Linnérundevandringar går man i egen takt till de olika stationerna längs rundan. Mer info kommer att finnas på hemsidan och Facebook när datumet närmar sig. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Ons 7 maj LINNÉRUNDAN

Samling kl. 07.00 – sedan blir det förhoppningsvis en förmiddag fylld av vårfåglar på bl.a. Isternäset och över Härlövsängar tillsammans med Evert Valfridsson! Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Ett arrangemang som vi gör tillsammans med Studiefrämjandet Sydost, Naturskyddsföreningen i Kristianstad och naturum Vattenriket.
Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Sön 18 maj AFTON VID SIESJÖN

Ulrika Tollgren tar oss runt Siesjön längst med gränsen mellan Bromölla och Sölvesborgs kommuner. Samling kl. 17.30 för samåkning från naturums parkering – eller kl. 18.00 vid Ynde vandrarhem (avfart från E 22). Infokontakt: Ulrika Tollgren.

Tisdag 20 maj 400-ÅRSJUBEL PÅ LINNÉRUNDAN

Tillsammans med Evert Valfridsson letar vi upp fåglarna på bl.a. Isternäset och tillsammans med dem, firar vi Kristianstads 400-åriga tillvaro! Vi ger oss iväg senast kl. 07.00 och räknar med att vara tillbaka vid lunchtid. Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Ett arrangemang som vi gör tillsammans med Studiefrämjandet Sydost, Naturskyddsföreningen i Kristianstad och naturum Vattenriket. Infokontakt: Evert Valfridsson.

Torsdag 22 maj 400-ÅRSJUBEL PÅ LINNÉRUNDAN

Se under 20 maj!

Lördag 24 maj 400-ÅRSJUBEL PÅ LINNÉRUNDAN

Se under 20 maj!

Torsdag 29 maj KRISTI HIMMELSFÄRDS DAG PÅ LINNÉRUNDAN

Samling kl. 07.00 ! Sedan drar Evert Valfridsson iväg ut till en förmiddag bland fåglarna på bl.a. Isternäset. Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Ett arrangemang som vi gör tillsammans med Studiefrämjandet Sydost, Naturskyddsföreningen i Kristianstad och naturum Vattenriket. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Studiefrämjandet Sydost: Naturskyddsförningen: naturrum:

Fre 30 maj HAVSRESAN: ÖPPET HUS I ÄSPETTORNET

Som avslutning på havsresan finns vi tillsammans med naturskyddsföreningen på plats i Äspet. Kl. 15 start vid Snickarhakens parkering i Åhus där vi upptäcker strandens växter tillsammans med Naturskyddsföreningen. Vandringen avslutas vid Äspets fågeltorn där Fågelklubben håller ”öppet hus” kl. 16-18. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

foto: Patrick Tollgren Lazarov

JUNI

Mån 2 juni BIOSFÄRBUSS TILL SANDMARKERNA

Mellan kl. 16 och 20 åker vi till Sånnarna! Vi firar nationella Biosfärdagen med en bussresa till projekt som Biosfärkontoret driver. Bussen avgår från naturum och tar oss till de värdefulla, sandiga markerna kring Åhus.

Biljett 50 kr på naturum.

Läs mer på www.vattenriket.kristianstad.se/naturum

Fredag 6 juni NATIONALDAG PÅ LINNÉRUNDAN

Vi gör en traditionell tur längs Linnérundan på vår nationaldag. Kl. 08.00 ger sig Evert Valfridsson iväg från parkeringen vid naturum för ca fyra timmar bland fåglar och annat i tätortsnära delar av Vattenriket. Kom ihåg kikaren och glöm inte lite förmiddagsfika! Ett arrangemang som vi gör tillsammans med Studiefrämjandet Sydost, Naturskyddsföreningen i Kristianstad och naturum Vattenriket. Kontaktperson: Evert Valfridsson.

Lördag 14 juni STORKDAG I SKÅNES VIBY

Det är på nytt dags att se hur resultatet för de båda frilevande storkparen i Viby ser ut. Vi samlas vid gårdsbutiken i Viby kl. 11.00 och lyssnar till information kring den vita storken och om hur arbetet inom ramen för det skånska storkprojektet går. Även representanter för Storkens Vänner! Som avslutning ca kl. 15.00 får vi se hur det går till, när årets ungar får sina ringar, så att det går att identifiera fåglarna i framtiden. Kontaktperson:: Evert Valfridsson.

Anpassa kläder och skodon efter väder och årstid! Ta gärna med fika – vi är ofta ute 3-4 timmar. Ha även för vana att besöka vår hemsida där alla arrangemangen finns uppdaterade om något skulle ändras: www.spoven.com

---

Kontaktpersoner:
Ulrika Tollgren: 0738-08 37 73, ulrika.tollgren@orthanc.se
Evert Valfridsson: 044-32 30 45 el. 070-602 30 45, evert.valfridsson@naturskyddsforeningen.se
Linda Niklasson: 0456-297 90 el. 0709-32 22 52, linda.niklasson@yahoo.com

---

Vi efterlyser bilder från våra läsare till vår tidning.

Tagit en bild på något när du var ute i skogen sist
eller har du någon trevlig gäst vid fågelbordet?

Vi kommer att publicera ett par läsarbilder i tidningen
i varje nummer hädanefter. Du behöver inte ta bilden
med en riktig kamera, bilder tagna med mobil går också bra.

Maila bilden till webmaster@spoven.com

Ni kan maila bilder när som. Får de inte plats i
tidningen så kan de publiceras på vår hemsida.

Glöm inte skriva vem som tagit bilden, när och var.

NORDÖSTRA SKÅNES FÅGELKLUBB

Styrelsen

Nils Waldemarsson ordf	0456-281 22
Jan Linder v ordf	0725-882 051
Anette Strand sekr	0706-984 845
Peo Kjellsson kassör	044-704 84
Josefin Svensson	0708-226 589
Greger Flyckt	044-12 16 99
Linda Niklasson	0456-297 90

Lokal rapportkommitté

Nils Waldemarsson (Sammankallande)
Greger Flyckt, (Rapportmottagare)
Floravägen 13, 291 43 Kristianstad
044-121699, *greger.flyckt@utb.kristianstad.se*

Linda Niklasson
Göran Arstad
Hans Cronert
Göran Flyckt
Thomas Lindblad
Jan Linder
Patrik Olofsson
Christer Neideman
Ulf Sjölin
Kaj Svahn

Fågelstationskommitté

Greger Flyckt	044-12 16 99
Patrik Olofsson	044-23 52 21
Kaj Svahn	0703-524 969

Programkommitté

Evert Valfridsson (sk)	044-32 30 45
Linda Niklasson	0456-297 90
Ulrika Tollgren	044-914 34

IT-kommitté

Patrick Tollgren Lazarov (sk) 044-914 34
lazarov@orthanc.se
Ulrika Tollgren (ansv. utgiv.) 044-914 34
ulrika.tollgren@orthanc.se

Sven Birkedal	044-24 87 44
Thomas Lindblad	044-35 12 80

SPOVEN-redaktionen

Patrick Tollgren Lazarov(samk.) 044-914 34
Ekbacken 7, 290 37 Arkelstorp
lazarov@orthanc.se

Jan Linder (ansv. utgivare) 0725-882 051
linder.jan@bredband.net

Emil Andersson Fristedt 0704-406 656
emilande@gmail.com

Sven Birkedal (bild redaktör) 044-24 87 44
sven.birkedal@telia.com

Representanter SkOF:s Forsknings- och Fågelskyddskommitté

Nils Waldemarsson
Thomas Lindblad

Samrådsgruppen för Biosfärområde Kristianstads Vattenrike

Nils Waldemarsson
Thomas Lindblad

Trangruppen i Vattenriket

Thomas Lindblad
Patrik Olofsson

Kommunornitolog i Kristianstads kommun

Nils Waldemarsson

Kommunornitolog i Bromöllas kommun

Nils Waldemarsson

Arbetsgrupp grågåsförvaltning

Nils Waldemarsson

Medlemsavgift 2014

Fullbetalande	125:-
Familjemedlem	25:-
Ungdomsmedlem	25:- (upp till 25 år)

Plusgiro 164 24-4

NORDÖSTRA SKÅNES FÅGELKLUBB